

Kentlerde Suç ve Akıllı Kentler Yaklaşımı Ekseninde Türkiye’de Kentleşme ve Kent Güvenliği

Urbanization and Urban Security in Türkiye in the Context of Crime in Cities
and Smart Cities Approach

Tarık AK¹

Öz

Son yıllarda dünyadaki genel gelişmelerle birlikte Türkiye’de de kent ve kent güvenliği üzerine tartışmalar yoğun ilgi görmektedir. Özellikle bir taraftan kırsaldan kentlere göç, kentin kendine özgü, barınma, ulaşım, altyapı ve çevre sorunları diğer taraftan kentlerde yaşayan insanların kente özgü sosyal ve idari kurallara uyum gereksinimi, yaşam biçimlerinde farklılaşma ve toplumsal değişme faktörleri kentte huzur ve güvenliği sağlayacak farklı yaklaşımlara ihtiyaç göstermiştir. Günümüzde kentin güvenliği konusu, temel ve hak özgürlüklere engel olmadan kolluk tedbirleriyle birlikte teknolojiyen de faydalanılarak kentin mekânsal açıdan tasarımı, planlanması ve inşasını da temel alacak bir yaklaşıma evrilmiştir. Bu süreçte özellikle kentte suçların ortaya çıkmasına ortam sağlayan toplumsal ve mekânsal koşullara da odaklanılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın temel araştırma sorusu, dünyada kent ve güvenlik yaklaşımları bağlamında Türkiye’nin kent güvenliği üzerine durumunun ne olduğu tespitidir. Bunun için ilk olarak, kent ve kent yönetimi kavramlarında güvenliğin önemi incelenmiştir. Müteakiben kent güvenliği ve güvenli kent yaklaşımları değerlendirilmiş ve son olarak Türkiye’deki kentlerin durumu, güvenli kent yaklaşımı ve mevzuatı açısından tespit edilmiştir. Çalışma ile Türkiye’de kent ve güvenliğe ilişkin yaklaşımların ve mevzuatın geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kent Güvenliği, Güvenli Kent

ABSTRACT

In recent years, along with the general developments in the world, discussions on urban and urban security have attracted intense attention in Türkiye. In particular, on the one hand, migration from rural to urban areas, the city’s unique housing, transportation, infrastructure and environmental problems, on the other hand, the need for people living in cities to adapt to urban social and administrative rules, differentiation in lifestyles and social change factors have shown the need for different approaches to ensure peace and security in the city. Today, the issue of urban security has evolved into an approach that is based on the spatial design, planning and construction of the city by utilizing technology together with law enforcement measures without hindering fundamental and civil liberties. In this process, it is aimed to focus on the social and spatial conditions that create the conditions for the emergence of crimes in the city. In this context, the main research question of the study is to determine what Türkiye’s situation on urban security in the context of urban and security approaches in the world is. For this purpose, firstly, the importance of security in the concepts of city and urban management is analyzed. Subsequently, urban security and safe city approaches are evaluated and finally, the situation of cities in Türkiye is determined in terms of safe city approach and legislation. The study aims to contribute to the development of approaches and legislation on cities and security in Türkiye.

Keywords: City, Urbanization, Urban Security, Safe City

¹ Corresponding Author: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Bölümü, aktrkak@gmail.com, OrcID:0000-0001-8452-1601)

GİRİŞ:

Kent, insanların belirli bir zaman içinde oluşturmuş olduğu ve fiziki mekân olarak yaşamını sürdürdüğü alanlardır. Bu mekânlarda insanlar arasında sosyal ilişkiler ile ekonomik ve ticari faaliyetler gelişir, idari örgütlenmeler ve hukuki sistemler meydana getirilir (Haklı, 2018:10). Genel olarak kent denildiğinde, yıllar içerisinde oluşan yüksek ve yoğun bir nüfus, tarımdan sanayi üretimine evrilmiş bir ekonomik yapı, kendi sakinlerinden başka etki alanı içerisinde yaşayanlara da hizmet üretebilen mekânlar akla gelmektedir. Kent sakinlerinin yaşamında, doğal ve toplumsal koşullar değiştikçe kent de değişime uğramaktadır (Yıldırım, 2016:52). Günümüzde kent kırsaldan farklı olarak tarım dışı üretime dayalıdır; bu da kente özgü, idari, hukuki ve sosyal koşulların gelişmesine zemin hazırlar (Kaypak, 2016:37). Bir mekân olarak kent; insanın orada yaşamını sürdürdüğü sürece, hem dünyanın doğal ve çevresel şartlarına hem de insanların birlikte yaşamasının bir sonucu olarak bireysel ve toplumsal olay ve koşullara doğrudan maruz kalmasına imkân vermektedir.

Kent güvenliği ise, kentin kurulumundan itibaren önemli bir işlev olarak görülmüştür (Payam, 2018:22). Kent güvenliği, ilk kentlerin inşasından bugüne bakıldığında; kentlerin diğer kavim, ulus ve devletler tarafından istilası dâhil olmak üzere; kentte yaşayanların arasında gelişen gasp, hırsızlık, kaçakçılık, tecavüz, cinayet, adam kaçırmaya ve dolandırıcılık gibi asayiş ve kamu düzeninin sağlanması ihtiyaçlarına çözüm gerektiren zorunlu bir eylem olarak kabul edilmiştir. Ancak kentlerin güvenliğinin sağlanmasının son 200 yılda sanayileşmeyle birlikte; kentlerde teknolojik imkânların kolaylaşması, artan nüfus ve toplumda sınıfsal çoğulculaşmayla birlikte daha da zorlaştığı, kentlerde genel bir güvenlik kaygısının ortaya çıktığı ifade edilebilir. Nitekim günümüzde temel hak ve özgürlüklerin dünya ölçeğinde yaygınlaşmasıyla birlikte; kentlerde yaşayan tüm insanların kendi güvenliklerini sağlayan ve temin eden politika ve uygulamaları talep etmesi, makul ve tabii bir hak olarak görülmüştür.

Türkiye’de kent ve güvenliğine ilişkin çalışmalar Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyetin ilanına doğru süren bir devamlılıkla tarihi ve toplumsal gerçekliklerle birlikte yaşanmıştır. Kent ve kent güvenliğine ilişkin teorik tartışmalar ise, geleneksel güvenlik ile teknoloji altyapısına sahip yeni kent güvenlik yaklaşımları üzerinden gelişmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın temel araştırma sorusu, dünyada kent ve güvenlik çalışmalarına bakıldığında Türkiye’nin kent güvenliği üzerine durumu nedir? Temel araştırma sorusuna ulaşabilmek amacıyla öncelikle kent ve kent yönetimi içerisinde güvenliğin önemi incelenecek, kent güvenliği ve güvenli kent kavramları tespit edilecek, sonrasında Türkiye’de kent üzerinden kent güvenliği hususu araştırılacaktır. Çalışma, nitel araştırma temelinde tasarlanmış, yerli ve yabancı literatür incelenmiş, doküman incelemesi yapılmış ve yorumlanmıştır.

1. Kent ve Yönetimi

Günümüzde insanlık tarihinin ulaştığı bilgi birikimi, toplumsal ve ekonomik şartların gelişmişliği, refah artışı, teknolojinin sunduğu imkânlar ve bunların küreselleşme sayesinde yaygınlığı bir taraftan kentlerin gelişmesine olumlu katkı sağlarken diğer taraftan bunların kentin yönetimi üzerinde birer baskı unsuru da oluşturduğunu ifade etmek gerekir. Bu bağlamda, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal ekonomik ve toplumsal koşullar dikkate alındığında, kent yönetimi gerekliliklerinin gelişmekte olan ülkelerin kentleşme süreçleriyle birlikte değerlendirilmesi bu açıdan önemlidir (Ökmen & Parlak, 2008:234).

Kent yönetimi, kentin yaşanabilir mekân olması hedefiyle gerekli olan mali, beşerî, fiziki kaynakların kentin sakinleri olan insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanması, faaliyetlerin icrası ve bunların denetlenmesidir. Bunun için kentin fiziki güvenliğinden alt yapısının kullanımına,

ulaşımından çevre düzenlemesi ve halk sağlığına kadar birçok alanda hizmetler sıralanabilir. Ancak dünyada gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda maruz kalınan sosyal ve ekonomik koşulların zorluğu, altyapı eksiklikleri, maruz kalınan göçler, işsizlik, konut problemi, nüfus artışı ve halk sağlığı ihtiyaçlarının karşılanamaması kentlerin yönetimini güçleştirmektedir (Güven, 2016:27-30; Sezik, 2019:656; Lai, 2023:193).

Kent yönetiminde, kentte yaşayan insanların temel refahını temin edecek tüm kamu hizmetlerinin sağlanması ve yaşanabilir kılınması hedef alınmaktadır (Kaya vd, 2007:32). Bunun için mali kaynakları, araç, gereç ve uygun teknolojiyi kent sakinlerinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermeden koordineli, etkin ve verimli şekilde kullanılması esastır (McGill, 1998:464). Bu kullanımların temel hedefi, kentin yaşanabilir bir mekân olması ve bunun devamının sağlanmasıdır. Kent yönetimi, kentte yaşayanlar ile kente göç edenlerin birlikte kentleşmesini ve kente entegrasyonunu da kapsamaktadır. Bunu kolaylaştırmak için kent yönetimi ve planlayıcıları, hâlihazırda kent sakinlerinin ve kente göç edenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerini göz önüne almaktadır. Kent yönetiminde altyapının geliştirilmesi, ulaşımın düzenlenmesi, halk sağlığının korunması, göç ve işsizlikle mücadele, konut probleminin çözülmesi gibi geleneksel sorunlara odaklanmak yanında (McGill, 1998:468) yakın dönemde ortaya çıkan ve gelecek dönemde de ağırlığını daha da hissettirecek çalışma alanlarına yönelim olmuştur (Bottero vd., 2021:1-2). Bunların çözümü için kent yönetimlerinin görev ve fonksiyon sahalarında sorumlulukları da artırılmıştır. Son yıllarda kent sakinlerinin yaşam kalitesi ve refah düzeyi göre göreceli olarak yaşanan artışlar, kentlerde düzenli ve sürdürülebilir kentleşme, teknoloji kullanımı, ekonomik kalkınma, tarihi ve kültürel çevrenin korunması, uygun kentsel dönüşüm ve kent güvenliği alanlarına doğru genişlemesini gerekli kılmıştır (Güven, 2017:1049-1050; Kandt, J. & Batty, 2023:1-2; Bottero vd., 2021:1-2).

Kent yönetimi, temelinde bir kentin ihtiyaçlarının karşılanması ve idare edilmesi üzerine kurgulanmaktadır. Yönetimin örgütlenme yapısı ise, ülkenin kendine özgü siyasal ve sosyo-kültürel koşullara göre değişmektedir. Türkiye açısından örgütlenme yapısı, merkezi yönetim ve taşra uzantıları, büyükşehir belediyeleri/belediyeler, il özel idareleri gibi yerel yönetimler ile sivil toplum örgütleri olarak sıralanabilir (Chakrabarty, 2001:331). Merkezden yönetim, devletin egemenlik gücünün kullanılma özelliği gereği başkent teşkilatı ve taşra örgütlenmesi olarak yapılandırıldığı, ülke yönetiminde genel politika-harcama-denetim faaliyetlerinin devlet merkezinden icra edildiği yönetimdir. Merkezden yönetimde, merkezden alınan kararlar nedeniyle taşrada yer alanların yetkileri ve takdir hakları azalır. Merkezden yönetim, görevlerini başkent teşkilatı ve taşra örgütlenmesi şeklinde yürütür. Başkent teşkilatının aldığı kararlar, taşra örgütlenmesinde görev yapan devletin memurları aracılığıyla tek bir tüzel kişilik altında, hiyerarşik yapı ve denetim içerisinde yerine getirilmektedir (Berkün, 2017:641-642). Merkezden yönetimin kentler için aldığı kararlar ülkenin tamamında gerekli olan konular olduğu gibi ilgili kentin yerel yönetimleriyle birlikte kendisine özgü planlama, altyapı, ulaşım, kültürel etkinlikler gibi hususlara da yönelebilmektedir. Yerel yönetimler, kentte yaşayanların ihtiyaçların etkin bir biçimde karşılanması amacıyla kendi seçtiği yöneticilerle birlikte bölgedeki halkın gereksinimlerine yönelik kamu hizmeti sunan örgütlenmelerdir (Güven, 2017:1054-1058). Yerel yönetimlerde kurgulanmış olan karar organları ve icracı unsurlar, özel gelirleri ile bütçesi olan ve merkezi yönetiminden ayrı ve onun dışında kalan kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimler, aldıkları kararları merkezi yönetimden ayrı ve bağımsız olarak özerk bir yapıda kendi kaynakları ve personeliyle yerine getirirler (Berkün, 2017:642).

Türkiye’deki yerel yönetimler, “belediye”, “il özel idaresi” “köy” olarak ifade edilebilir (Mecek & Atmaca, 2020:2070). Türkiye’de kamuoyunu hareketlendiren, yönlendirebilen ve böylece kent yönetimine dolaylı katkı gösterebilen Kalkınma Ajansları, Sendikalar, Sivil Toplum Kuruluşları ve Kent Konseyleri gibi örgütlenmeler de bulunmaktadır (Şahin, 2018:118; Bektaş, 2019:81). Kalkınma ajansları ülkelerin farklı koşullarındaki bölgelerde ekonomik farklılıkları azaltmak veya geliştirmek, o

bölgelere dış yatırım çekmek, kamu ve özel iş birlikleriyle ekonomiyi ve sosyal hayatı canlandırmayı hedeflerler (Övgün, 2017:21-23).

İşçi ve memur sendikaları gibi tanımlanabilecek örgütlenmeler ise, kendi üyelerinin hak ve menfaatlerini gözetmek maksadıyla kent yönetiminin aldığı kararlarda örgütün ve mensuplarının çıkarları gözetmek ve kamuoyu oluşturmada etkili olurlar. Bu sayede kendi hem kendi amaç ve hedeflerine hem de kentte yaşayan diğer insanların menfaatlerine uygun politikaların oluşturulmasında etkinlik sağlarlar (Sönmez & Baran, 2020:82). Kent Konseyleri, demokrasinin işlerliği, katılımcı demokrasi, idare ve vatandaş arasında diyalogun yönetim temelinde geliştirilmesi açısından öne çıkan işlevsel alanlardan biri olmuştur. Özellikle kente ait ve yerelde kentin geleceğine ait bir bakış açısı sunulması, kente geleceği için temel idari hedeflerin belirlenmesi ve bu amaçla mevzuatın geliştirilmesinde önemli bir konum sağlar. Bu yapılar altında o kentin sakini olan vatandaşlar, bir araya gelerek kentin geleceğine ilişkin çevre duyarlılığı, sürdürülebilir kalkınma, kent ekonomisinin oluşturulması gibi temel politikaların geliştirilmesinde ve önerilerin getirilmesinde katkı sağlarlar ve sağduyu oluştururlar (www.sivildüşün.net, 2024). Kent yönetiminde etkinleştikçe kentin idaresinde icra edilen her faaliyetin gözlenmesi, harcamaların takibi ve hesap verilebilirliğinde inisiyatif alırlar. Türkiye’de alınan Kent Konseyi kararlarının belediye meclisinin toplantılarında gündeme alınarak değerlendirilmesi hususu mevzuatla (5393 Sayılı Belediye Kanunu) da teşvik edilmiştir (Güven, 2017:1056-1059). Dernek ve vakıf gibi sivil toplum örgütleri, devlete ait merkezi ve yerel yönetimlerin dışında kente ait siyasal, toplumsal ve ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla gönüllülük temelinde oluşturulmuş örgütlenmelerdir. Sivil toplum örgütleri, demokrasinin işlerliği için temel kabul edilmiştir ve genel olarak siyasi otoriteden bağımsız teşkil edilirler. Kentin çevre duyarlılığı, kalkınma, sosyal hizmetler, insan hakları gibi sanayi ve sosyal alanlarda gelişmesine ya da kent sakinlerine yönelik kültür ve sanat faaliyetleriyle bireylerin kentleşmelerinde önemli yer tutarlar (Özgür & Uluocak, 2011:233-234).

Kent yönetiminde merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında işlev ve görev ayrımı, ülkenin kendi siyasal, toplumsal ve ekonomik yapı ve koşullarına göre değişmektedir. Merkez ve yerel arasında görev ayrımı ülke genelini ilgilendiren hususlar ile doğrudan kentle ilgili faaliyetlere göre daha çok merkezi yönetimin yerel yönetime bıraktığı yetkilere göre belirlenmektedir, sınır genişleyebilir veya daralabilir (Fedai & Aydın, 2020:120-121). Bu aşamada hem merkezi hem de yerel yönetimin görev ayrımlarında çarpık kentleşme, nüfus artışı, suçların azaltılarak kentin güvenli hale getirilmesi, altyapının güçlendirilmesi, çevre ve atık yönetimi gibi kente ait temel sorunların çözümü için etkin bir koordine gerçekleştirilmesi önemlidir (Güven, 2017:1056-1060; Berkün, 2017:659).

Kent yönetiminde yoğun göç ve çarpık kentleşmeyle birlikte öne çıkan sorunlardan biri kentte suçun azaltılması ve güvenli hale getirilmesidir. Kentlerde nüfusun artması ve bölgede nüfus yoğunlaşması oldukça kentte güvenlik açısından kontrolün azaldığı mekânlar ortaya çıkmaktadır. Kentlerde suçun daha da artmasına neden olan bölgelerin güvenikleştirilmesi ve toplum için emniyetli alanlar oluşturulması kent yönetimi için önceliklidir. Türkiye’de, 1950’lerden sonra kırsaldan kentlere göçler kentlerde, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikleri çoğaltmış, işsizlik, yoksulluk, gecekondulaşma, kamu hizmetlerinin aksamasına ve dolayısıyla suç ve suçluların sayısını artırmıştır (Gürbüz, 2015:1-2). Devletin görevi ise tüm bu sorunlar içerisinde kentlerde yaşayan insanların temel hak ve özgürlüklerini koruyarak ve huzur içinde yaşamalarını sağlayarak bu sorunlara çözüm bulmaktır (Toprak, 2001:130-131). Bu bakış açısı ise, kent yönetiminde “kent güvenliği” konusunu gündeme getirmiştir.

2. Kent Güvenliği Yaklaşımı

Günümüz kentlerinde; kalabalıklaşan nüfus, ekonomik işleyiş, aşırı kaynak tüketimiyle birlikte yaşamsal kabul edilen fiziksel ihtiyaçların artması, farklı sınıfsal çelişkilere ve statülere ayrılmış toplumsal yapılar açısından güvenlik ihtiyaçlarını daha da karmaşıklaştırmıştır (Kaypak, 2016:36-37). Bu durum, kentlerde farklılaşan ekonomik, toplumsal ve siyasal ayrımlar nedeniyle suç ve suçluları, kentlerin göreceli olarak tamamına veya belirli bölgelerine yoğunlaştırmıştır (Karasu, 2012:175; Alacadağlı, 2020:154-155).

“Kent güvenliği” herhangi bir kentte suçun oluşmaması için kent yönetiminin aldığı önleyici güvenlik eylemlerinin gerçekleştirilmesi, suç oluşmuş ise suçluların derhal yakalanarak ceza adalet sistemine tesliminin sağlanması ve böylece kent sakinlerinin huzurunun ve emniyetinin korunmasıdır (Oğultürk & Şahin, 2020:418-419). Bu faaliyetlerin kent sakinlerinin temel hak ve özgürlüklerine dokunmadan, canı ve mülkiyetine zarar vermeden yerine getirilmesi ise modern devlet olma vasfıyla içkindir (Payam, 2018:20-21; Alacadağlı, 2020:154-157). Kent sakinleri açısından insanların kentte modern hayatın gerektirdiği düzen, dakiklik ve beklentilerine uygun olağan akış içinde yaşamını sürdürebilmesi, can ve malının korunduğundan emin olması elzemdir. Kent güvenliği için bu yeterlilikler, insanların sosyalleşebilmesine, ekonomiye katkı göstermesine ve hayatına olağan akışta devam etmesine vesile olmaktadır (Payam, 2018:20-21).

Günümüz kent kavramında, kent sakinlerinin suç ve saldırılara maruz kalmadan yaşamını sürdürmesi, temel bir kent yaşam hakkı kabul edilmektedir (The CoE, 1992). Bu bağlamda kent güvenliği denildiğinde, kentte sakinlerinin ait oldukları sınıf ve statülere ayrılmış bölge ve mahallelerde yaşadıkları korunaklı güvenli alanlar yeterli değildir. Kent güvenliği kentin tamamında güvenli yaşamın gerçekleştirilmesidir (Karasu, 2012:182; Kaypak, 2016:36-37).

Diğer taraftan kentlerin, içinde yaşayan herkesin temel hak ve özgürlüklerini rahatlıkla kullanabildiği mekânlar olmaları, insanların teknoloji kullanma yeteneğine yatkınlıklarının artması, kentin suç işleme ve gizlenme ortamlarını bulma kolaylığı, dolayısıyla suç işlemeyi daha kolay hale getirebilmektedir. Bu konuda ABD’de Chicago Okulu adıyla yapılan teorik çalışmalar, suç mekân ilişkisi temelinde ekosistem, toplumda anomi ve kültür ortamı üzerinden kent ve suç arasındaki sosyolojik faktörlere odaklanarak kentte suç işlenmesinin azaltılmasına yönelik tespit ve çözüm önerilerinde bulunmuştur (Karasu, 2008:259-261).

Türkiye’de kente ilişkin politikaların tespiti, kalkınma planları çerçevesinde belirlenmiştir. Türkiye’de kentlerde kalkınma ve güvenlik ilişkisi kurularak geliştirilmesi yaklaşımının 1990’lı yıllarda küreselleşmenin de etkisiyle Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’ndan itibaren sosyal güvenlik, kamu güvenliği, yönetim ve teknoloji bağlamında yer verildiği görülmektedir (DPT, 1989). Özellikle 2000’li yıllardan itibaren yönetim ilkesinin savunularak kente dair yeni ortaya çıkan çevre-gıda-siber güvenlik gibi yeni tematik güvenlik gereksinimlerinin dokuzuncu ve onuncu kalkınma planlarında yer verilerek kamu politikaları üretilmeye başlandığı bilinmektedir (DPT, 2006; Alacadağlı, 2020: 156-158; Ijaz vd., 2016:622-623).

Yukarıda değinildiği üzere, “güvenli kent” yaklaşımı kentte suçun azaltılması için önlem alınması ve suç oluşmuş ise suçlunun ivedi yakalanması gibi kolluk tedbirlerinden daha fazla bir yaklaşıma karşılık gelmektedir. Güvenli kent yaklaşımı suç oranlarının düştüğü kente ilave olarak kentin tasarımı ve modern şehir planlaması, alt yapı eksikliklerin tamamlanması, trafiğin düzenlenmesi, toplumda hoşnutsuzluk yaratan sosyal olguların azaltılması ve böylece kentte vatandaşlar için en uygun sosyal ve ekonomik koşulların oluşturulduğu bütüncül bir yaklaşım öngörmektedir. Böylece kent güvenliğine ilişkin olarak kolluk faaliyetlerinin icrasına katkı sağlayan çarpık kentleşmenin sonlandırılması ve insanların yaşam kalitesinin artırılması gayretlerinin uzun vadede hem kent sakinlerinin güvenliğine

hem de kentin bizatihi kendisinin “güvenli kent” olgusuna evrileceği kabul edilmektedir. Kentin güvenliğinde ise kolluk tedbirleriyle güvenliği daraltan bir kamu hizmeti anlayışıyla vatandaşların canı, malı, temel hak ve özgürlüklerinin korunmasından, psikolojik gereksinimlerini gideren, yaşam kalitesi ve refahını da kapsayan bir güvenlik ağının oluşturulmasında söz edilmekte ve bunun sağlanması hedeflenmektedir (Karaman, 2019:31-32; Alacadağlı, 2020:156-159).

Avrupa’da ve daha çok İngiltere ve Hollanda başta olmak üzere tartışılan güvenli kent yaklaşımı, yönetim-hukuk-mimari-kolluk işlemlerini kapsayan “çevresel tasarımla suçun önlenmesi” yaklaşımıyla birlikte gelişmiştir. Yönetişim temelinde kent sakinlerinin de kent yönetimine katkısının önemli olduğu görülmüş, sivil toplumun güvenli kent yaklaşımına katılım göstermesi talep edilmiştir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı (BM) tarafından “Güvenli Kentler Programı” (*Safer Cities Programme*), İngiltere ve Hollanda’da öncü uygulamalarla başlayan, daha sonra Avrupa Birliği’ne (AB) yayılan kentsel tasarım temelli “Suçun Önlenmesine Yönelik Çevresel Tasarım (*Crime Prevention Through Enviromental Design*)” ya da “Suçu Önleme Amaçlı Tasarım (*Designing Out Crime*)” çalışmaları güvenli kent yaklaşımını hedefleyen çalışmalar olarak ortaya çıkmıştır (Gündüzöz, 2016:336).

Türkiye’de güvenli kent yaklaşımının henüz farkındalık aşamasında olduğu söylenebilir. Türkiye’nin siyasal, ekonomik ve toplumsal koşullar; kamu yönetimi ve politikaları içerisinde bütüncül bir güvenli kent yaklaşımı oluşturulmasına yönlendirilmelidir (Alacadağlı, 2020:156-159).

Kent güvenliği ve güvenli kent kavramları arasında yaklaşım farkının anlaşılması için dünyada bu alanda yaşanan gelişmelere odaklanılması faydalı olacaktır.

3. Güvenli Kent Yaklaşımı

Kentler, sanayiye dayalı üretim biçiminin ardından son 20-30 yılda teknoloji ve bilgi ekonomisini merkeze alan kentlere dönüşmeye başlamıştır. Kentlerde yaşayanların yaşam kalitesi arttıkça refahı ve temel hak ve özgürlüklerinde de iyileşme olmuştur. Dünya ölçeğinde küreselleşmenin katkısıyla modern kent kimliği yaygınlık göstermiş; kentler teknolojisi, yaşam kalitesi, iş, bankacılık ve turizm gibi modern çağın gereksinimlerini karşılayan bir mekâna dönüşmüştür (Kaypak, 2016:39).

Kent algısında bu gelişim, kent ve güvenlik olgusunda da değişime neden olmuştur. Kamu düzeninde kolluk temelli olarak bilinen kentin mekânında suçların oluşmaması için önleyici ya da suç oluşmuş ise suçluların ceza adalet sistemine tesliminin öngören kent güvenliği anlayışı gelişme göstermiş ve yaklaşım güvenli kent olgusuna evrilmiştir. Bu bakımdan güvenli kent kavramı, kolluğun suçun işlenmesini önleyici tedbirleriyle sınırlı olan kent güvenliği kavramını aşacak bir kavramsallaştırmaya ulaşmıştır. Bu bakımdan kavrama kaynaklık eden literatüre güvenlik çalışmaları, kent planlaması, sosyoloji, psikoloji ve kamu yönetimi gibi farklı birçok disiplin dâhil olmuştur. Sonuç olarak güvenli kent kavramı denildiğinde, sadece suç oranlarının düştüğü kentten ziyade kentin tüm bölgelerinde ve saatlerinde sakinlerinin güvende hissettikleri ve kentin ona göre yönetildiği, tasarlandığı ve inşa edildiği mekânlar anlaşılmaktadır (Barbak, 2019:169-173).

Bu kapsamda, suç, kent ve teknoloji boyutunda günümüzde karşılaştığımız gelişmeler dikkate alındığında güvenli kente evrilen yaklaşımda öne çıkan temel hususları vurgulamak gerekirse; bunların (i) suçla mücadelede yöntem değişikliklerinin yaşanması (ii) kentin maruz kaldığı güvenlik tehditlerinde meydana gelen değişimler (iii) kentin mimari, tasarım ve inşasının kentin güvenliğine katkı göstermesi sayılabilir (Barbak, 2019: 173-178; www.efus.eu, 2023)

3.1. Kentte Suçla Mücadelede Gelişmeler

Güvenli kent yaklaşımında kolluğun devriye hizmetleri gibi geleneksel kamu güvenliği faaliyetleri tek başına yeterli görülmediğinden, kolluğun önleyici tedbirleri kapsamında kentin her bir bölgesi için suç

analizlerinin gerçekleştirilmesi ve kolluk faaliyetlerine katkı sağlayacak toplum destekli kolluk çalışmaları ilgi görmektedir. Kentlerde hem merkezi hem de yerel yönetimlerin koordineli ve etkin çalışmaları sayesinde kent merkezi ve banliyölerde yaşayan nüfusun suç tür ve sayıları arasında ilişki kurulması, mekânların suçun işlenmesinde kolaylık sağlayıp sağlamadığı ve böylece suçu üreten-çeken-işlenmesini kolaylaştıran alanların tespiti ve değerlendirilmesi önem arz eden analizler olarak görülmüştür. Özellikle, mekânsal suç bölgelerinin (*çöküntü alanları*) tespiti, teknoloji ve bilgi sistemlerinden faydalanma, kentlerin güvenliğinin derecelendirilmesi (*güvenli kentler indeksi*) modern kentlerde suçun azaltılmasına yönelik önleyici analiz çalışmaları önemli örneklerdir (Gündüzöz, 2016:344).

Toplum Destekli Polis Uygulamaları, kolluk kuvvetleri ile kent sakinleri arasında bir yönetim modeli üzerinden kurgulanarak, kamu güvenliği açısından suçun azaltılmasında vatandaşların önleyici tedbirlere hem farkındalık hem de katılım sağlamasının öngörülmesidir. Temelinde öncelikle kamu güvenliğine ilişkin olarak kişisel bilinçlendirmenin sağlanması, suçun azaltılmasına yönelik bireysel çabaların teşvik edilmesi yer almaktadır. Örneğin vatandaşın kendi evinin hassas giriş noktalarını aydınlatması, tırmanma olasılığına karşı ağaçlandırmalara dikkat etmesi gibi bireysel gayretler ya da mahallelerde suç azaltılmasına yönelik eğitim, kültür ve sanatsal etkinlik gibi sosyal iş birliği projelerine katılımların sağlanması sayılabilir (Gündüzöz, 2016:340-341).

3.2. Akıllı Kent Yaklaşımı ve Suçla Mücadele

Suçla mücadeleye ilişkin analizlerin yapılabilmesi için veriye, veriler için ise kentte kurulan bilgi ve teknoloji sistemlerinin veri üretimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde kentte bu alanda yapılan çalışmalar “akıllı kent (*bilgi kenti, eko-kent, sürdürülebilir kent, yaşanabilir kent, yetenekli kent, dijital kent, zeki kent*)” kavramıyla açıklanmaktadır (Abella, 2015:839-840; Mirghaemi, 2019:39). Hızlı kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan toplumsal, ekonomik ve ekolojik sorunların giderilmesi ile enerji, su, ulaşım, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi hizmet alanlarında kamu hizmetlerinin devamlılığının sağlanabilir olması kentler açısından vazgeçilmez sayılmıştır. Bunun için bilişim ve güvenlik başta olmak üzere söz konusu hizmet alanlarına yönelik teknolojik sistemlerin kullanıldığı akıllı şehirler kavramı ortaya çıkmıştır (Lacinak & Ristvej, 2017:523-524; Hayta, 2021:930).

Örneğin Türkiye’nin “2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı”nda kent yönetimi; yönetim, strateji-politika-bütüncül hizmet-iş yönetimi çerçevesinde belirlenmiştir. Burada kentte güvenliği sağlama faaliyeti, akıllı çevre-insan-yapı-ekonomi-mekân yönetimi-sağlık-yönetişim-bilgi teknolojileri-ulaşım-enerji-iletişim teknolojileri-bilgi güvenliği-altyapı-afet ve acil durum yönetimi-coğrafi bilgi sistemleriyle birlikte dikkate alınmış, uygulama bileşenlerinden biri olarak görülmüştür (T.C. ÇŞB, 2019:19-21; Sookhak vd.,2019:1720; Ulubaş,2023:73).

Akıllı kentte vurgulanan akıllı güvenlik yaklaşımında, kente ait video izleme ve analiz sistemleri, görüntülerden insan davranışlarının tespiti, akustik algılama ve konum tespitleri ile yangın algılamalar ve bilginin korunması kamu güvenliği açısından önemli altyapı gereksinimleri olarak belirlenmiştir (Bülbül, 2019:63-72; Ulubaş, 2023:78). Kent ulaşımında oluşturulan MOBESE, CCTV (*closed circuit television-kapalı devre televizyon*) sistemleri, yollarda ve kavşaklarda trafik kural ihlallerine karşı plaka tanımlama sistemleri, hız tespit radarları, konumlama için coğrafi bilgi sistemlerinden faydalanılması hususu hali hazırda bilinmektedir (Erkek, 2017:61; Laufs vd., 2020:15). Böylece hem suça ilişkin ihlallerin tespitinde hem de geleceğe ilişkin öngöründe bulunulabilecek analizlerin karar destek görevi sağlamasında etkinlik sağlanabilmektedir (Gündüzöz, 2016:341-342; Öztopcu & Salman, 2019:177). Belediyelerin sorumluluk bölgelerinde bulunan park ve bahçelerde bireysel güvenliğin sağlanması maksadıyla özellikle çocuk parklarına anlık görüntü sağlayabilen sistemlerin kurulumu da benzer örneklerdir (Öner & Çam, 2022:1174).

Kent içerisinde kolluk görevlilerin görev esnasında kıyafetleriyle birlikte vücut kameraları takmalarının görev icrasında daha şeffaf ve hesap verilebilir olunmasını sağlayabileceği kabul edilmiştir (Çetin & Çiftçi, 2019:138). Diğer bir hususta kent güvenliği konusunda kent sakinlerinin bireysel güvenliklerinin ve kişisel bilgilerinin korunması için siber saldırılar karşısında tedbir alınmasıdır (Ün, 2022:424; Yimsek & Yakar: 2023:52-55).

Akıllı kent yönetiminde “sürdürülebilir kamu güvenliği ve emniyet” kavramıyla birlikte kent yönetiminde suçla mücadele yanında doğal afetlere karşı hazırlık, kaza, terör saldırılarından korunma, atık yönetimi ve çevresel koruma amacıyla teknolojiye dayalı ideal çözümlerin üretilmesi de önemsenmiştir (Dal & Özdemir, 2020:213). Böylece, kent sakinlerinin korunması amacıyla bütüncül bir güvenlik ihtiyacına karşılık tedbir, koruma ve kriz yönetimlerini içeren sistemlerin geliştirilmesi önerilmektedir (Laufs vd., 2020:1; Yimsek & Yakar, 2023:52). Bu bağlamda akıllı kent yaklaşımları kişisel mahremiyet ihlal edilmeden veya kötüye kullanılmadan kamusal yaşamda ortaya çıkan verilerin dijital olarak toplanmasını, kamu yararı için anlamlı sonuçlar elde edilmesini, saklanmasını ve uygun altyapıya erişilmesini hedeflemektedir. Böylece daha güvenilir ve nitelikli bir kente kavuşulması öngörülmektedir (Lacinak & Ristvej, 2017:524-525; Kılınc, 2019:1106).

3.3. Kentin Maruz Kaldığı Güvenlik Tehditlerinde Değişim

Günümüzde, modern kentlerin maruz kaldığı, sakinlerinin refahı ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen tehditlerin zaman içerisinde farklılaştığı ve genişleme gösterdiğini vurgulamak gerekir. Kentlerde tarih boyunca yaşanan gasp, hırsızlık, tecavüz, cinayet ve kaçakçılık gibi geleneksel suç olayları (Payam, 2018:22) yanında son yıllarda kolluk kuvvetlerinin odaklanması gereken terör olaylarının engellenmesi, kritik altyapıların korunması, düzensiz göçle mücadele edilmesi, doğal ve insani afetlere müdahale, iklim değişikliğiyle mücadele gibi çeşitli risk alanları da ortaya çıkmıştır (Fawaz vd., 2012:175). Bu yüzden günümüz modern toplumunun karşılaştığı belirsizlik halini tanımlamak için “risk toplumu” kavramı kullanılmıştır. Bu bakımdan kenti doğrudan etkileyen geleneksel suçlar haricinde, ülkenin genel durumunu etkileyen askeri güvenliğin ötesinde ekonomik güvenlik, doğa merkezli çevresel güvenlik, enerji güvenliği, sınır güvenliği gibi sürdürülebilirlik açısından gerekli olan bir bütüncül güvenlik yaklaşımına yönelim olmuştur. Şiddet meydana getirenler, uyuşturucu kartelleri, suç örgütleri ile doğal afetler ve ağır çevresel zararlar yaratan olaylar da güvenlik kapsamı içerisinde incelenmeye başlanmıştır (Toprak, 2019:186).

3.4. Kentin Mimari, Tasarım ve İnşasının Kentin Güvenliğine Katkısı

Kentin daha güvenli hale gelmesinde, kolluk tedbirleri haricinde kentin mekânsal açıdan tasarımının, planlanmasının ve inşasının suçun ortaya çıkmasını ya da işlenmesini önleyebileceği yaklaşımı güvenli kent olgusuyla birlikte gelişmiştir. Güvenli kent yaklaşımında yeni kent tasarımı ve inşasında mekânsal olarak (Gündüzöz, 2016:339);

- Suç işlemeye kolaylık sağlayacak yoğun trafik, ticaret ve nüfus bölgelerinde insana ve çevreye yönelik sorunları giderecek şekilde kentin planlanmasının yapılması ve bu sayede caydırıcılığının sağlanması,
- Kent sakinlerinin hem refahı ve yaşam kalitesini önemseyen ve koruyan hem de suç işlenmesine imkân vermeyecek cadde, bulvar, meydan, bina, ev ölçeği ve tasarımının uygulanması ve bu çalışmaların kentin tamamına doğru genişletilmesi,
- Kentin güvenliği ve sakinlerinin refahına doğrudan etki edecek bilgi ve teknoloji altyapısından faydalanılması, kurulumu ve kullanılması,

- Kent sakinlerinin demografik özellikleri ile sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerinin dikkate alınarak o topluma özgü en emniyetli hissedecekleri fiziksel ortamın ve mekânların oluşturulması önemli görülmüştür.

Güvenli kent kavramı, akıllı kent yaklaşımlarında “akıllı yaşam” anlayışında karşılık bulmuştur. Akıllı yaşam ile kent sakinlerinin yaşamını etkileyen barınma, sağlık, eğitim, güvenlik gibi ihtiyaçlarının gelişen teknoloji ve çevreye duyarlı uygulamalarla geliştirilmesi öngörülmüştür (Örselli & Akbay, 2019:232). Akıllı yaşam, güvenlik sektörü dâhil olmak üzere insanların yaşam kalitesini artıracak şekilde yeni teknolojilerin konut inşası, enerji tüketimi, temizlik, aydınlatma ya da sağlık alanında bir hastalığın anlık takibi veya kişiye özel tedavisinde yararlanılmasını hedeflemektedir (Tamer, 2022:523). Güvenlik alanında örneğin bina ve caddelerde akıllı sokak aydınlatmalarının kullanılması, acil durum uyarı sistemleri, veri üretimi, suç analizleri ve benzeri konularda çalışmalardan faydalanılmasıdır (Memiş, 2017:76; Akdamar, 2017:49).

Güvenli kent yaklaşımına ilişkin dünyada yapılan çalışmalar kent ve güvenlik alanında literatüre önemli katkı sağlamıştır. BM’nin “Daha Güvenli Şehirler Programı”, AB’nin “Suçu Önleme Amaçlı Tasarım”, İngiltere ve Hollanda öncülüğünde “Güvenli Ev Etiket” uygulamaları güvenli kent yaklaşımının benzer örnekleridir. Bu yaklaşımların ortak yönü, kentin güvenliği olgusuna kent tasarımı ve mimarisiyle birlikte katkı göstermesi, suç oluşumuna kaynaklık eden ekonomik ve toplumsal faktörlerin çözümünü hedeflemesi, kentin trafik, teknoloji, bilgi ve teknik altyapısının güçlendirildiği ideal fiziki ve sosyal koşullara bütüncül ve çok disiplinli bir bakış açısı sunmasıdır (Gündüzöz, 2016:344; Koca & Erkan, 2021:165). İlk olarak 1976 yılında başlatılan ve dünyada sürdürülebilir yerleşim mekânlarının oluşturulması amacıyla herkes için yeterli konut sağlanmasını hedefleyen Habitat Konferansları bu hususta başlangıç düzeyinde çalışmalar sayılabilir. Müteakiben 1996 yılında Afrikalı belediye yönetimlerinin talebiyle “Daha Güvenli Şehirler Programı (*Safer Cities Programme*)” başlatılmıştır. Bu program, gelişmekte olan ülkelerdeki tüm kent sakinlerinin %60’ının son beş yılda en az bir kez, bunların %70’inin Latin Amerika ve Afrika’da olmak üzere suç mağduru olduğundan hareketle, başta kadın ve çocuklar olmak üzere suç ve şiddetin şehir sakinlerinin günlük yaşamlarından uzaklaştırılmasını hedeflemiştir. Programda, kentlerde suç ve güvensizliğin etkilerinin azaltılması; sosyal ve ekonomik kalkınmanın artırılmasına çaba gösterilmektedir. Program ile son 23 yılda 24 ülkede 77 şehir ve kasabada kentsel güvenlik programları uygulanmıştır. Kent güvenliğini sosyal açıdan kapsayıcı ve katılımcı yaklaşımlar üzerinden inşa ederek, strateji ve eylem planlarının geliştirilmesini önermektedir (UN, 2023a; UN, 2023b). Yine BM öncülüğünde gerçekleştirilen ve 2015 yılında başlatılan “Güçlü Kentler Ağı (*Strong Cities Network*)” kent belediyelerinde sosyal birlik ve toplum direncinin oluşmasını sağlayarak şiddet içeren aşırılıkları önlemeye çalışan bir iş birliği alanı olarak ortaya çıkmıştır (TBB, 2023).

1980’li yıllarda Avrupa Konseyi (AK)’nin kentsel politikaları üzerine inşa edilen ve 1992 yılında “Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı (*The Congress of Local and Regional Authorities*)” tarafından kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı-1”, kentlerin şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arındırılmasını, sakinlerinin konut edinme, sağlık, kültür ve dolaşım özgürlüğü gibi hak ve hizmetlerden faydalanılmasını öngörmüştür. 2008 yılında kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı-2”de de güvenliğin sürdürülebilirliği öne çıkmıştır (The CoE, 1992; The CoE, 2008:5-7). AB bünyesinde kentlerde suç riskini ve korkusuna ilişkin önlemler ile bu riskleri azaltmaya yönelik çalışmaları, prosedürleri ve süreçlerine ilişkin olarak 2003 yılında “ENV 14383-2:2003 Suçun önlenmesi - Kentsel planlama ve tasarım (*ENV 14383-2:2003 Prevention of crime - Urban planning and design*)”, 2007 yılında “CEN/TR 14383-2:2007 Suçun önlenmesi - Kentsel planlama ve bina tasarımı (*CEN/TR 14383-2:2007 Prevention of crime - Urban planning and building design*)” ve 2022 yılında “CEN/TS 14383-2:2022 Bina tasarımı, şehir planlaması ve şehir bakımı yoluyla suçun önlenmesi (*CEN/TS 14383-2:2022 Crime prevention through building design, urban planning and city maintenance*)” dokümanları

hazırlanmıştır (İteş, 2022). Söz konusu kılavuzlar, dünyada kentlerde belirli uygunluk standartları belirlemeyi amaçlamış ve dünyada yaygınlaşmış olan çevresel tasarımla suçun önlenmesi çalışmalarını uyumlu olmuştur.

“Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi (*Crime Prevention Through Environmental Design/CPTED*) yaklaşımı, kentsel ve mimari tasarım ile doğal ya da inşa edilmiş çevresel şartların yönetilmesi suretiyle çok disiplinli bir suç önleme faaliyeti olarak ortaya çıkmıştır. Suçun azaltılması için uygun fiziksel ortamların hazırlanabileceği fikri 1960’lı yıllarda Jane Jacobs’ın tespitleriyle ortaya çıkmış, 1971 yılında C. Ray Jeffery tarafından şekillendirilmiş, Oscar Newman tarafından genişletilmiştir. Günümüzde söz konusu alanda çalışmalar dünyada Uluslararası Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi Derneği tarafından yaygınlaştırılmaktadır (CPTED Association, 2023). Yıllar içerisinde CPTED çalışmaları üç aşamada gelişim göstermiştir. İlki, doğrudan fiziksel mekâna odaklanılmasıdır. 1990’lı yıllardan itibaren ise, fiziksel ortamla birlikte kent sakinlerinin sosyal faktörleri de dikkate alınmıştır. Son yıllarda ise, güvenliğe sürdürülebilir ve bütünsel bir bakış açısıyla teknoloji ve ekoloji boyutlarını da eklemiştir (Koca & Erkan, 2021:165).

Çevresel tasarımla suçun önlenmesi yaklaşımına ilişkin uluslararası standartların belirlenmesi için 2021 Yılında “ISO 22341:2021 Çevresel Tasarım Yoluyla Suçun Önlenmesi Rehberi” (*ISO 22341:2021 Guidelines for Crime Prevention Through Environmental Design*) yayınlamıştır. Bu rehber ile yeni veya mevcut yapılarda ve çevresinde suç ve suç korkusunu önlemek ve azaltmak için temel unsurları, stratejileri ve süreçleri oluşturmak için ülkelere ve kuruluşlara kılavuzlar sağlamayı amaçlamıştır (ISO, 2021).

Bu dokümanlar dikkate alınarak birçok ülkede kent yönetimleri ve kolluk kuvvetleri kendi kentleri için özel doküman ve kılavuzlarını hazırlamışlardır. Hatta bazı uygulamalar geliştirerek, güvenli kentlerin gelişmesinde önemli katkılar sağlamışlardır. Hollanda’da 1994 yılından beri konut satış ve kiralamaalarında dikkat çeken “Polis Güvenli Konut Etiketi (*Police Label Secured Housing*)” ile binaların hırsızlık ve benzeri suçlara karşı en az üç dakikaya kadar caydırıcılık sağlaması amacıyla tasarım ve inşasının uygunluğunu tescil etmektedir (OJP, 2023). İngiltere’de “Suç Etki Değerlemesi (*Crime Impact Assessment*)” ile kentlerde konut inşası yapılmadan önce suç ve bölge değerlendirmesi yapmaktadır (GMP, 2023).

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaşanabilir modern kentlerinin oluşturulmasında kent ve güvenlik konusu, kent açısından öncelikli konular arasındadır. Türkiye’de kent ve güvenlik konusunu vurgulamadan önce, Türkiye’de özellikle Cumhuriyet döneminde önemi artan ve bugüne uzanan kent ve kentleşme olgusunu tanımlamak gerekir.

4. Türkiye’de Kent ve Kentleşme

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde kentler, her zaman ülkenin modernleşmesi ile siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısını belirleyen ve biçimlendiren temel faktörlerden birisi olarak görülmüştür. Cumhuriyet dönemi kent yaklaşımının ilk evrelerinin daha çok Osmanlı Devleti’nin 19.yüzyıldan itibaren modernleşme hareketleriyle başladığını ifade etmek gerekir. Cumhuriyet dönemine aktarılan kent yaklaşımı, 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte toplumda yaşanan siyasal, toplumsal ve ekonomik değişim hareketleriyle daha somutlaşır hale gelmiştir. Türkiye’de kent yaklaşımı, batının tarihsel süreçleri ve Türkiye’nin kendi sosyo-kültürel özellikleri gereği Avrupa’dan farklı gelişmiştir (Güven, 2016:26). 1920’li yıllarda Türkiye’de toplam miktar içerisinde kentli nüfus oranına bakıldığında, %24,2 olması itibarıyla ülke çoğunluğun henüz taşrada yaşayan bir toplum olduğunu söyleyebilir (Demir & Çabuk, 2010:194).

Türkiye’nin kendi coğrafyasında Kurtuluş Savaşı vermesi ve sanayileşmede yaşanan geç kalmışlık Türkiye’de kent, kent kültürü ve kentleşme sürecini olumsuz etkilemiştir. Yine de Cumhuriyet’in ilk yıllarında kentlerden beklenti yüksek olmuştur. Sadece birer idari birim olmaktan ziyade toplumda sosyal hayatın da merkezi olmaları, ülkenin kalkınması bakımından orta sınıfın meydana getirilmesi ile ekonomik ticaret ve üretim açısından birer cazibe merkezi olmaları beklenmiştir. Bu amaçla, kentlerde geç kalınan sanayileşmeyi telafi için yoğun çaba gösterilmiştir. 1915 yılında sayısı 264 adet olan sanayi işletmelerinin Cumhuriyetin ilanından kırk beş yıl sonra 1968 yılında 160,772 adet sayıya ulaşması bununla açıklanabilir (Yıldırım, 2016:57).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kente bakış, modernizmin kent üzerinde hâkim olduğu, sosyal hayatın ve bireyinde mekânla birlikte gelişiminin önemli görüldüğü yıllar olmuştur. Ankara başta olmak üzere kentlerde kamusal alanda genişlik ve özgürlük alanı bırakan modern yaşama dair binalar, açık yeşil alanlı parklar, geniş bulvarlar kent mekânları olarak kurgulanmıştır (Serter, 2020:123). Diğer taraftan bu yıllarda henüz kent ve taşra konusunda bir tanımlamaya gidilmemiştir. Hukuki norm olarak köy, kasaba ve şehirlerin konumlarını belirleyen 1924 yılı ve 442 sayılı Köy Kanunu’nda sadece köyle ilgili nüfusa dayalı tanımlamaya değil onun yanı sıra, nüfusu 2000’den aşağı olanları köy, 20.000’den fazla olanları da şehir diye tanımlayarak, sınırlandırılmaya dayalı yerleşim birimleri olarak belirtilen tanımlamalara yer verilmiştir. Bundan, Türkiye’de köy ve şehir ilişkisinin sadece nüfus temelinde kurulduğu ve tam tekemmül edilmediği anlaşılmaktadır (442 Sayılı Köy Kanunu, 1924:237; Sağlam, 2016:258-259).

1950’li yıllara kadar Cumhuriyet ilanının öngördüğü modernleşme politikalarının sonucu olarak başta Ankara olmak üzere birçok kentte çağdaş mimari üslup uygulanmış, kentlerin çehresi değişmiştir. Bu dönemde Ankara için Alman mimar Hermann Jansen’in hazırladığı şehir gelişim planı başta olmak üzere, her bir kente yönelik yeni bir belediyeçilik anlayışıyla benzer planlama çabaları gösterilmiştir (Yıldırım, 2016:57-59). İzmir’de de Rene Danger’in hazırladığı imar planı İzmir’i yeni ve modern bir çehreye kavuşturmuş, 1923’den 1932 yılına kadar üç bine yakın yeni konut inşa edilmiştir (Sağlam, 2016:258).

1945 yılında sona eren ve Avrupa’da büyük bir yıkıma neden olan İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’nin de kabul etmiş olduğu ve 164 milyon doları bulan ABD Marshall Yardımı, 1947 yılında Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası’na katılım ile serbest piyasa ekonomisine göreceli uyum, ülkenin ekonomisinde rahatlama ve kalkınmaya destek sağlamıştır. Örneğin 1936 yılı itibariyle 961 olan traktör sayısı, 1940 yılında 1066’ya, 1948 yılında da 1756’ya, 1955 yılında ise 40.282’ye ulaşması tarımda makineleşme açısından önemlidir. Zamanla Türkiye’de karayolu uzunluğu 1947’de 12.000 km’ye, 1952 yılında 22,574 km’ye ve 1967 yılında da 46,925 km’ye ulaşmış, ülkede bölgesel farklılıklar azaltılmaya çalışılmıştır (Serter, 2020:123-128). Devlet ekonomik yatırımlarda başkent Ankara ve diğer tüm büyük ve küçük ölçekli illerde eşit bölüşüm sağlamaya gayret göstermiş, Anadolu’yu önceleyen ulaşım ağı kurmayı hedeflemiştir (Şengül, 2009,115).

1950’li yıllara gelindiğinde ülkenin tarım ürün temelli ekonomik yapısının sanayi üretimi olarak desteklenmesi için gösterilen gayretler, özellikle bu yıllarda kırdan kente göçleri ve kentlerde nüfus artışlarına ve gecekondulaşmaya neden olmuştur. Kentlerin çevrelerinde gelişen sanayileşme emek gücünü kentlere yöneltmiştir. Özellikle tarım alanlarında makineli tarım kentte iş bulma umudunu artırmıştır (Güven, 2016:22). Zeytinburnu-İstanbul, Altındağ-Ankara ve Kadifekale-İzmir gibi büyük şehirlerde gecekondular bölgele oluşmuş ve bunlar artarak devam etmiştir. Büyük şehirler çarpık kentleşmeyle maruz kalmıştır. Bu yıllarda örneğin Ankara’da nüfusun %61’i, İstanbul’da %45’i ve İzmir’de %43’ü gecekondular semtlerine yaşamını sürdürmeye başlamıştır (Yıldırım, 2016: 57-62). Ancak ülkede kentlilik oranının hala 1950’li yıllar itibariyle %25 düzeyinde kaldığı bilinmektedir (Demir & Çabuk, 2010:194).

1980'li yıllarda ülke nüfusunun yarısı kentlere toplanmıştır. Dünyada serbest piyasa ekonomisine uyum gösterilmesi, ekonomik-toplumsal-siyasal alanda küreselleşmenin teşvik edilmesi, teknolojiye dijitalleşmenin başlaması, ulaşım ve iletişimde yaygınlaşma ile dünyada liberal politikaların popülerliği Türkiye gibi birçok ülkede konutlaşmaya ve yeni kent sorunlarına neden olmuştur. Diğer taraftan kentte zamana dayalı çözüm önerici planlamalara da ilgiyi artırmıştır (Yıldırım, 2016:57-62). 1980'li yıllarda Türkiye'de kentleşme oranı önemli bir artış göstermiş ve %43,9'a ulaşmıştır (Demir & Çabuk, 2010:194). Türkiye'de yaşanan bu süreçte aşırı kentleşmeye dair itici-iletici-çekici güçler niteliğinde tanımlamalar da yapılmıştır. Tarımda üretim biçiminin değişimi ve kırsaldaki nüfus fazlalığı itici gücü, ulaşım ve haberleşme imkânlarında iyileşmeler ileticiliği, kentlerde sanayileşme ise çekici güç olgusu olarak vurgulanmıştır (Ökmen & Parlak, 2008:235).

1990'lı yıllara gelindiğinde dünyanın küreselleşme olgusunun ulus devletlere etkisi, toplumların kendilerini yeniden tanımlamalarında etken olmuştur. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye gibi ülkeler; bir taraftan sanayileşme çabası içindeyken, diğer taraftan kent ve kentleşme sürecinde sanayi ötesi toplum ve postmodernizmin popülerliğine, küreselleşme-yerelleşme ile modern teori-pratik tartışmalarına doğrudan muhatap kalmıştır. Özellikle postmodernite yaklaşımı, son 200 yıl içerisinde modernleşmeyle birlikte gelişen ve bilim, sanat ve mimari alanda kente dair genel geçerlilik iddiası taşıyan yaklaşımları reddetmiş, beşerî alanda genel bilinen yaklaşımlara karşı çoğulculuğu ve farklılıkları vurgulayan, önerileri alternatif olarak sunan bir sürece karşılık gelmiştir (Ökmen & Parlak, 2008:236-249).

2000'li yıllara gelindiğinde artık kentler, kırsaldan farklı temel özellikleriyle ayrılmıştır. Mekânsal genişlik, teknik ve teknolojik altyapının varlığı, belirli bir nüfus büyüklüğü, yerleşik insanın eğitim düzeyinin kalitesi, modern hayatın herkes için olan resmi kurallarına farkındalık ve uyum, çağdaş örgütlenme biçimleri, iş bölümü, uzmanlaşma ve benzeri örnekler kent hayatına özgü özellikler olarak kabul edilmiştir. Türkiye'de 2010 yılında kentleşme oranı, kırsalda önemli bir azalışla birlikte %75,5'e yükselmiştir (Demir ve Çabuk, 2010:194).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kentleşme sürecinde kent sayıları ve yaşayan nüfusunun artmasıyla birlikte, insanların ekonomik ve toplumsal yapısında dönüşüm de gerçekleştiği yadsınamaz (Keleş, 2008:25). Bu dönemde kentlerde yaşayan insanlar, kentleşmenin doğal sonucu olarak maddi ve manevi yaşam biçimlerinde farklılaşma yaşamış, toplumsal değişme süreci geçirmiştir (Keleş, 1980:70). Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin birçok şehrinde sanayileşmenin yeteri kadar olmadığı kentleşme biçimleri ve bunların sorunlarıyla birlikte kentler büyümeye devam etmektedir (Ökmen & Parlak, 2008:251-252). Söz konusu büyümeye kentlerin karşılaştığı sorunlar da çeşitlenmektedir. Farklı ekonomik, kültürel ve sosyal koşullarda bir arada yaşayan kent topluluğunun maruz kaldığı artan nüfus, barınma ve ulaşım ihtiyaçları dışında, çevre kirliliği ve hayat kalitesini etkileyen altyapı ihtiyaçları gibi yeni sorun alanlarında da çözüm bulunması zorunlulukları ortaya çıkmaktadır (Güven, 2016:22). Son yıllarda ülke genelinde 2022 yılı itibarıyla il ve ilçe merkezlerinde yaşayan insanların oranının 2022 yılında %93,4, belde ve köylerde yaşayanların oranının %6,6 olması itibarıyla yoğun bir kentleşmenin olduğu bilinmektedir (TÜİK, 2023).

Kentleşme, kentin mekân, insan sayısı ve ekonomik olarak büyümesidir. Kentleşme ise, kentte yaşamaktan hariç olarak kentte yaşayan ya da gelen insanların kent hayatına ve toplumsal normlarına uyum, kültürel yaşamına dâhil olma ve idari yönetimin hukuki kurallarını tanımasıyla ilgilidir (Kaypak, 2016:37). Gelişmekte olan ülkelerde, genel olarak kentleşmenin hızı sanayileşmenin hızını geçtiğinden kentleşme ve kentleşme eşgüdümlü gerçekleşmemektedir. Sanayileşme ile desteklenmeyen kentleşmenin, yoğun göçlerle birlikte büyük kentlerde yıllar içerisinde birçok sosyal ve ekonomik sorunlara neden olduğu görülmüştür (Görmez, 2004:9). Sanayileşmeye dayanmayan kentleşmenin ise, işportacılık ve hamallık gibi uzmanlaşmaya dayalı olmayan sanayi dışı istihdamı

teşvik etmeye ya da veya suç örgütlerinde yer bulmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de de kentleşmenin, fonksiyonel alan yaratmakta zorluk çeken ve ekonomik kalkınmada geç kalan bir süreç olarak ortaya çıktığını ifade etmek gerekebilir (Gürbüz, 2015:3-4).

Türkiye’nin kent ve kentleşme sürecinde kendine özgü yaşadığı toplumsal ve ekonomik zorluklara rağmen, devletin başta şehirler olmak üzere ülke genelinde kamu düzeni ve asayişin sağlanması hizmetine daima önem verilmiştir. Türkiye’de kamu düzeni sağlama ihtiyacına yönelik genel kolluk faaliyetleri, ulusal ölçekte merkezi idare edilen ve taşra unsurları olan polis ve jandarma kolluk kuvvetleriyle gerçekleştirilmektedir. Kamu düzeni görevi, modern devlet benzerleri gibi anayasa temelinde vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini belirleyen ve devletten beklenen kamu hizmetleri çerçevesinde kamu güvenliği, kamu huzuru ve kamu sağlığı görevlerini içermektedir (Gözler, 2008:217-218).

Kamu güvenliği, insanların bireysel haklarının ve maddi unsurlarının korunması; kamu sağlığı, sosyal hayatta sağlıklı yaşamın sağlanması, kamu huzuru ise vatandaşların yaşamını olumsuz etkileyecek durumlardan uzak tutulmasıdır. Kolluk kuvvetleri kamu düzeni sağlarken idari ve adli kolluk görevlerine ayrılırlar. İdari görevler, suçun ortaya çıkmadan önceki işlemleri; adli görevler, suçun işlenmesinden sonraki faaliyetleri kapsar (Gözler, 2008:217-220; Giritli vd., 2011:483-485). Kent ve güvenliğe ilişkin yaklaşımlarda, suç işlenmesinden önce alınacak emniyet tedbirleri ve caydırıcı etkilerin öncelikli olduğunu belirtmek gerekir. Bu aşamada kent güvenliği yaklaşımı bağlamında son yıllarda Türkiye’de yaşanan gelişmeler ve hâlihazırdaki durumu üzerine tespitler yapılacaktır.

5. Türkiye’de Kent Güvenliğine Bakış

Dünyada modern bir devlet için kent ve güvenlik konusu, kolluk tedbirlerini önceleyen geleneksel kamu güvenliği yaklaşımlardan dönüşerek gelmiş, güvenli kent olgusuna evrilmiştir. Günümüzde güvenli kente ulaşmanın ortaya koyduğu farklı disiplinlerde ilerlemeler yaşanmıştır. Özellikle kamu güvenliği alanında yönetim temelinde vatandaşın da güvenliğini sağlama sürecine dâhil edildiği kolluk ile iş birliği çalışmaları, suçlunun yakalanarak ceza adalet sistemine teslim edilmesi yanında suçun kentte azaltılmasında kent tasarımı, mimarisi, inşasının öneminin görüldüğü, teknolojinin kent yönetiminde faydalandığı akıllı kent anlayışının gerekliliğinin vurgulanması önemlidir. Bu açıdan Türkiye’de kent ve güvenlik olgusu tespit edilirken dünyadaki gelişmeler doğrultusunda; (i) Yönetim temelinde modern kamu güvenliği yaklaşımı, (ii) Kriminoloji, mimarlık ve peyzaj gibi çok disiplinli suçun azaltılmasında etkili olacak bina ve kent tasarımı, planlanması ve inşası, (iii) Güvenlik teknolojisi ve yazılım temelli akıllı kent yaklaşımı hususlarındaki durumlarının tespitini yapmak faydalı olacaktır (Rastyapina & Korosteleva 2016:2043; www.uia-initiative.eu, 2024).

5.1. Yönetim temelinde modern kamu güvenliği yaklaşımı

Dünyada modern toplumların maruz kaldığı güvenlik ihtiyaçları geçmişe göre farklılaşmış, karmaşık ve daha dinamik bir hale gelmiştir. Devletlerin kamunun güvenliğinde dikkate alacağı tehditler, geleneksel olarak bilinen ve sadece fiziksel olandan ziyade ekonomik, sosyal, çevresel ve dijital alanlara doğru çeşitlenmiştir (Gemici, 2023:2). Söz konusu gereklilikler günümüz yönetim yaklaşımını devlet yanında, toplum veya bireylerin her biri ya da sivil toplum kuruluşları gibi çok düzeyli, çok ölçekli ve çok paydaşlı bir anlayışa yönlendirmiştir (Bottero vd., 2021:1-2). Bu bağlamda devlet açısından bir taraftan modern bir kamu güvenliği için özgürlüklerin bir hukuk düzeni ile birlikte kısıtlanmış olması gerekirken (Güneş, 2019:435-436), diğer taraftan toplum refahının korunması ve toplumun tüm kesimlerinin katılımını sağlayacak bir yönetim yapısına ulaşılması zorunlu olmuştur (Gemici, 2023:2).

Kolluk kamu güvenliği görevinde faaliyet ve işlemlerinde, vatandaşla iş birliği yapılması günümüzde yönetim ilkelerinin uygulanması açısından önemlidir. Kentte birey ve toplum nezdinde can ve mal güvenliğinin sağlanmasında vatandaşla iş birliği yapılması ile hem suçun ortaya çıkan nedenlerinin azaltılmasına gayret gösterilmesine hem de kolluğun toplum tarafından denetlenmesine ve hesap verilebilirliğine katkı sağlanabilmektedir (Kaypak, 2016:47). Türkiye’de kentlerde suçla mücadelede birim bölge polisliğine benzer teşkilatlanmayla mevcut insan gücü, mali imkânlar ve sahip olunan teknoloji ile önleyici ve adli kolluk olarak müdahale edilmektedir. Diğer taraftan kolluğun mali yetersizlikleri, personel eksiklikleri ve benzeri nedenlerle de yönetim temelinde toplum destekli polislik yaklaşımlarından faydalanılması kent güvenliği açısından avantaj olarak görülmektedir (Ömürgönülşen vd., 2010:73).

Toplum destekli kolluk çalışmaları, ülke genelinde başta kentlerde olmak üzere suçla mücadele ve güvenlik politikalarının uygulanmasında vatandaşın katılım ve desteğinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda kolluk vatandaşa karşı bilgilendirme çalışmaları, vatandaşın gelmiş olan sorunlara çözüm bulmak için irtibat çalışmaları, okul aile birlikleri ile okul-öğrenci-aile arasında iş birliği toplantıları, vatandaşlarla birlikte gerçekleştirilen sosyal etkinlikler ve sosyal yardım faaliyetleri, suç mağduru olan kişilere ziyaretler ile çocuk bakımevi ve huzurevlerini yapılan destek ziyaretleri icra edilmektedir (EGM, 2023a).

Türkiye’de İl Emniyet Müdürlüklerinde Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğüne yürütülen söz konusu faaliyetler arasında en çok karşılaşılanlar Kent Güvenlik Danışma Kurulu’na katılmak, güvenli okul projesinde görev almak, kahvehane uygulamaları sonrası halkla sohbetler gerçekleştirmek, vatandaşlarla huzur toplantıları icra etmektir (Çözeli, 2013:48-49). Kent Güvenlik Danışma Kurulu toplantıları, illerde valilikler koordinesinde, ilin genel güvenliğine ilişkin sorunların yerel düzeyde çözümüne ilişkin yılda en az iki defa olan toplantılardır (T.C. Karabük Valiliği, 2023).

Güvenli okul çalışmaları kapsamında, okullarının okul aile birliği üyeleri, öğrenci velileri, belediye başkanlığı yetkilileri, il milli eğitim müdürlüğü görevlileri, emniyet personeli toplantılar gerçekleştirmektedir. Okul çevresinde güvenlik açısından çözüm önerileri tartışılmakta, vatandaşın talepleri doğrultusunda bilgi paylaşımı yapılmaktadır (Çözeli, 2013:48-49).

Halkla sohbetler için Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube personelinin umuma açık yerlerde asayiş uygulamasından sonra Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü personeli de vatandaşlarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmektedir. Burada polis ve vatandaş arasında temas sağlanmasına gayret göstermektedir (T.C. Hakkâri MEM, 2022). Bu sayede halkla iletişim kurmak, bilgi paylaşımında bulunmak ve farkındalık artırıcı broşürlerin dağıtımları yapılmaktadır.

Bunlara ilave olarak vatandaşın kamu güvenliği faaliyetlerine ve çalışmalarına katılım ve destek sağlaması amacıyla kentlerde farklı mahalle ve mekânlarda huzur toplantıları icra edilmektedir. Bu toplantılarda, kent sakinlerinin güvenlik konusunda beklentileri, sorunlarının dinlenmesi ve çözüm önerileri dinlenmektedir (Çözeli, 2013:48-49; Çelik, 2018:74). Özellikle bu toplantılarda kent güvenliğine ilişkin kent genelinde kentin planlama, tasarımı ve inşasında güvenliğe olumlu katkı sağlayacak öneriler de gelmektedir (Ataç, 2008:67).

5.2. Suçun azaltılmasında bina ve kent tasarımı, planlanması ve inşası

Güvenli kent yaklaşımı, kentin planlanması, tasarımı ve imar işlemlerinde merkezi ve yerel yönetimler ile kolluk ve güvenlik birimlerinin müşterek görev yapması; bunun neticesinde kent sakinlerinin hayat konforu ve yaşam kalitesinden taviz vermeden suçlara mekânsal olarak da caydırıcı etki kazandırılmasıdır. Bu açıdan merkezi kolluk kuvvetlerinin de yerel yönetimlerle iş birliği yapması önemlidir. Özellikle terörizmle mücadele ve organize suçlarla ilgili olarak ulusal çapta sorunların her

kentte çözüme ihtiyaç duyması, genel güvenlik ihtiyaçlarına bütünsel bir bakış açısı ve bölgesel teknik çalışmaları zorunlu kılmaktadır (Light, 2002:612). Uygun imar kanunuyla kentsel tasarımın terörizmle mücadele açısından terör eylemlerinin azaltılmasında fayda sağlayabileceği bilinmelidir (Gündüzöz, 2016:363-365).

Kent tasarımı, planı ve inşasının suçun önlemesi rolüne ilişkin farkındalık arttıkça dünyada CPTED rehberlerine hem devletlerin ve kent yönetimlerinin ilgisi artmış, bu sayede uluslararası standartları da belirlenmiştir. CPTED rehberi ve standartlarının amacı, geleneksel güvenlik önlemlerine katkı gösteren ve yardımcı olan bir yaklaşımdır. Münferit ev, bina, mahalle ve tüm kamusal mekânlarda yasal, yönetsel ve uygulama temelli bütüncül ve çok paydaşlı katılımı amaçlamaktadır (Koca & Erkan, 2021:163).

Türkiye’de de bütüncül ve organize şekilde uygulamalar gösterilmesi önemlidir. Kentlerde yalnızca belirli alanların güvenliğine dayanan uygulamalar yetersiz koruma sağlayabilmektedir. Örneğin kentlerde etrafı uygun şekilde kapatılmış sitelerde güvenlik sağlanırken, site çevresinde yer alan kamusal mekânların ıssız ve güvensiz alanlara dönüşmemesine dikkat edilmesi önemlidir (Koca & Erkan, 2021:163).

Türkiye’de yürürlükteki bulunan imar mevzuatında mekânın tasarımı ve güvenlik ilişkisine yer verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. 3194 Sayılı İmar Kanunu’nda “Madde-39 Yıkılacak derecede tehlikeli yapılar” başlığında genel güvenlik ve asayiş bakımından sadece valilikçe belirlenen metruk yapılar ile bir kısmı veya tamamının yıkılacak derecede tehlikeli olduğu valilik ve belediye tarafından tespit edilen binalarda sakinlerin tahliyesi için yapılacaklar belirlenmiştir. Ancak yapıların inşa ve idamesinde suçları azaltılmasına ilişkin kapsayıcı bir yaklaşım görülmemiştir (3194 Sayılı İmar Kanunu, 1985: 6693). Belediyelerin bina yapı diğer bir ifadeyle inşaat izni sürecinde de mimari, çevre ve peyzaj projelerinde ilgili semte ilişkin güvenlik ve suçun azaltılmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Kat plânlarında bu bağlamda sadece binaların yangından korunmasına ve sığınak inşasına ilişkin yönetmelik esaslarına uyum talep edildiğini ifade etmek gerekir. Bina statik projelerinin yapılacak bina türüne göre, afet bölgelerinde yapılacak yapılara ilişkin yönetmelik esasları talep edilmektedir. Ayrıca, bina yapılacak bölgeye ait jeolojik etüd ve “Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED)” istenen diğer planlardır. Yapı kullanma diğer bir ifadeyle iskân izninde de binanın fen ve sağlık kurallarına uygun olarak inşa edilmesi, TSE standartlarına uygun malzeme kullanılmış olması, inşaat süresince belediye ve valilik onaylarıyla birlikte çevre düzenlemesinin yapılmış olması gereklilik olarak ifade edilmiştir (Erbaa Belediyesi, 2023: 3-6; T.C. Tut Kaymakamlığı, 2023).

Mekânın tasarım ve inşasına ilişkin diğer bir hususta, kentsel tasarım rehberlerinin bu hususta katkı göstermesidir (T.C. ÇŞB, 2017). Kentsel tasarım rehberleri kentin sahip olduğu kimlik doğrultusunda tasarımını gerçekleştirmektedir. Böylece kent tasarımlarının niteliğinin artırılması, sağlıklı, konforlu ve aynı zamanda güvenli bir mekân sağlamayı amaçlamaktadır. CPTED rehberlerinin de mekânın tasarlanmasında suçun önlenmesi ve güvenliğin sürdürülmesine katkı sağlayacak güvenlik odaklı bir kentsel tasarım rehberleri (*Örneğin, doğal gözetimi arttırma açısından ışıklandırma, güvenlik kameralarının kullanılması, sağır cephe bırakmamak, ağaç, çit ve benzeri mülkiyetin sınırlarını belirleyen uygulamalar kullanmak*) oldukları unutulmamalıdır (Koca & Erkan, 2021:166-171). Nitekim Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının 2019 yılından yayınladığı 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı’nda güvenli yerleşme tasarım rehberi hazırlanması hususuna vurgu yapmıştır (T.C. ÇŞB, 2019:105).

5.3. Akıllı kent yaklaşımı

Akıllı kent, bir yenilikçi yaklaşım modeli olarak günümüz ve gelecekte sahip olunacak teknolojilerin şehir yaşamı üzerinde oluşturduğu dönüşüm ve ekosistemdir. Türkiye’de bu alanda çalışmalar,

“Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi” ile başlamıştır. Bu belgede yaşam kalitesinin yükseltilmesi, çağdaş ve güvenli ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi, ulaştırma ve turizm için yangın ve güvenlik sistemlerine odaklanması hususları vurgulanmıştır. Müteakiben “2010-2012 Orta Vadeli Program” kapsamında “Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı” ile “Dokuzuncu Kalkınma Planı 2010 Yılı Programı”nda kentlerde yaşam standartlarının yükseltilmesi ve sürdürülebilirliğe odaklanılmıştır. “2010-2023 KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı”nda kentleşme, yerleşme ve mekânsal planlamaya vurgu yapılmıştır. Akıllı şehirlere ilişkin ilk üst düzey bütüncül politika belirlenmesi “Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)”nda ortaya konulmuştur. 2018-2020 Orta Vadeli Program’da kentsel dönüşüm, yenilikçi ürünlerin üretimi, akıllı ulaşım sistemleri, binalar, kent ve enerji altyapıları gibi bilgi ve iletişim teknolojilerine odaklanması hususu vurgulanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı’nın ortaya koyduğu vizyon sayesinde pek çok sektörde tematik strateji planları hazırlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013). “2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı”, “2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı”, “2016-2019 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı”, “2017-2023 Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı” ve “Ulusal Akıllı Ulaşım Sistemleri Strateji Belgesi” buna ilişkin örneklerdir. 2019 yılı temmuz ayında yayınlanan “On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)” ile birlikte akıllı şehir konusunda bütüncül politikaların geliştirilmesine olanak sağlanmıştır (T.C. ÇŞB, 2019: 6-20; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının 2019 yılında yayınladığı “2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı”, akıllı şehir politikalarının icrası açısından önemli bir aşama olmuştur. Böylece, ülke genelinde ortak bir vizyon ve yol haritasının belirlenmesi ve şehirlerde ortak bir anlayış geliştirilmesi hedeflenmiştir. Nitekim İstanbul Büyükşehir, Karaman, Osmaniye, Karadeniz Ereğli, Antalya Büyükşehir, Bayrampaşa, Beykoz Belediyeleri gibi yerel yönetimler akıllı şehirlere yönelik stratejiler belirlemiştir (Köseoğlu & Demirci, 2018:45; T.C. ÇŞB, 2019:6-31).

Akıllı kent yaklaşımı, kente ait ekonomi, eğitim, enerji, çevre, sağlık, barınma, iletişim, ulaşım ve güvenlik sektörlerine teknoloji tabanlı çözümler önermektedir. Akıllı kent yaklaşımına ilişkin yürütülen politika süreçlerine bakıldığında kente dair güvenlik bileşenin de yer aldığı görülmektedir. Bu açıdan Akıllı Güvenlik ilkesi “teknolojiyi kullanarak, şehirlerde mevcut güvenlik hâline karşı oluşabilecek tehditlere yönelik olarak vatandaşları korumak ve kriz yönetimini sağlamak için tasarlanmış, şehir güvenliğinin ölçülmesi ve etkinliğinin sağlanması işlevlerinin bütünü” olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de Akıllı Kent süreçlerinde Akıllı Güvenliğe yönelik çalışmalar, İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Daire Başkanlığı ile koordine edilmektedir (T.C. ÇŞB, 2019:20; Kemeç & Gül, 2021:357-359).

Akıllı şehirlerde kritik altyapılar gibi önemli varlıkların bilgi ve siber güvenliğinin sağlanması, vatandaşın kişisel verilerinin korunması, yaşam ve mekân kalitesi yüksek güvenli yerleşmelerin oluşturulması, gıda güvenliği, enerji güvenliği, afet ve acil durum yönetimi, toplum ve mekân güvenliğinin artırılması güvenlik ilkesiyle birlikte anılmaktadır. Bunun için fiziksel güvenlik teknolojileri ile suça karşı vatandaşların korunması, asayiş faaliyetlerinde teknoloji tabanlı algılayıcılar ile güvenlik verisini toplama, izleme, analiz etmek için teknolojilere odaklanması benimsenmiştir. Örneğin kamu güvenliği sağlanmasına ilişkin cihazların entegre edilerek çalıştığı ve kullanıcı arabirimi üzerinden denetlenebilen fiziksel güvenlik bilgi yönetimi sisteminin kurulması, güvenlik yazılımları, akıllı video kameraları ile görüntü işleme ve veri analizi, tanıma, algılama ve konum tespiti ile olay yerlerinin algılanması ve merkez sistemlere iletilmesi, hızlı ve güvenli haberleşme altyapısının kurulması, sualtı ve su üstü algılayıcı ağı ile sahillerde ve hava, kara ve demiryolu sınırlarında güvenli alanlar oluşturulması temel hedeflerdir (Aslan & Bulut, 2019:52-56; T.C. ÇŞB, 2019:43-542; Erdoğan, 2019:5-7).

Tüm ülke sathında uygulanan proje örneklerine bakıldığında kamu güvenliğinde acil yardım ulaştırılması amacıyla “Kamu Güvenliği ve Acil Yardım Haberleşme Projesi”, ulaşım ve trafik güvenliğine ilişkin “Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS)” ve “(Mobil) Plaka Tanımlama Sistemi (PTS)” sistemleri kurulumu öngörülmüştür. Emniyet Teşkilatı tarafından yürütülen hizmetlere bilişim desteği sağlayan POLNET, elektronik belge yönetim sistemleri ve kimlik bildirme, güvenlik soruşturmaları, silah ruhsat gibi diğer istatistik ve iş takip programları benzer örneklerdir. Türk deniz yetki alanlarında teknolojik gözetleme, tespit ve teşhis imkân ve kabiliyetinin artırılması amacıyla “Sahil Gözetleme Radar Sistemi Projesi” de örnek projeler arasındadır (T.C. ÇŞB, 2019:473-475; EGM, 2023b; EGM, 2023c).

Bu bağlamda akıllı güvenlik uygulamaları alanındaki Türkiye sathında akıllı şehir projelerinde belirli oranlarda gelişmeler yaşanmıştır. Ülke sathında bakıldığında şehirlerde; (i) “Plaka Okuyucuları” uygulamaları %16. (ii) “Parmak İzi Okuyan El Konsolları” uygulamaları %19. (iii) “Biyometrik Kamera” uygulamaları %7. (iv) “Biyometrik Çözümler (Yüz, parmak, iris tarama gibi)” uygulamaları %15. (v) “Kameralar Aracılığıyla Alınan Görüntünün Belirli Bir Konuma İletildiği Sistemler (CCVT)” uygulamaları %27. (vi) “Algılama Sistemleri (HIDS)” %8. (vii) “Çok Modlu Kimlik Doğrulama Yönetimi” uygulamaları %7 (viii). “Güvenliğe Yönelik Sensör Ağları” %10. (ix) “Davranış/Hareket Analizi (Video Analizi)” %3. (x) “Hareket Sensörleri, Yüksek Çözünürlüklü Kameralar ve Kritik Alanlardaki Şüpheli Davranışların Tespiti” uygulamaları %11. (xi) “Biyometri Erişimi Kontrolleri” uygulamaları %4. (xii) “Algılama, İzleme ve Durum Analizi ile Anormal Davranışları Tespit Eden Sistemler” uygulamalar %2 ölçüsünde olduğu tespit edilmiştir (Bilici & Babahanoğlu, 2018:132; T.C. ÇŞB, 2019:479-480; Erdem, 2022:8)

SONUÇ:

Bu çalışmada, Türkiye’de kent ve güvenliğine ilişkin çalışmalar suç ve teknoloji tabanlı akıllı şehirler yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiş, dünyada kent ve güvenlik çalışmalarına bağlamında Türkiye’nin kent güvenliğine ilişkin konununun ne olduğu temel araştırma sorusu olarak belirlenmiştir. Temel araştırma sorusuna ulaşabilmek amacıyla Türkiye’de kent ve kentleşme olgusu ile kentlerin güvenliğinin gereksinim ve şartları tespit edilmiştir.

Kent, insanlık tarihinde toplumların oluşturduğu medeniyet inşası, yaşam tarzı ve kültürünün bir ürünü olarak ortaya çıkmış, modern hayatının yansımalarına göre şekil almıştır. Ayrıca, kentlerde insanlar arasında sosyal ilişkilerin, ekonomik ve ticari faaliyetlerin gelişmesi, yaşamın güvenli ve sürdürülebilir kılınması için idari örgütlenmeler meydana getirilmiştir. Tarihsel süreçte, kentler dışarıdan istilaya karşı devlet ölçeğinde güvenliğini sağlarken kent sınırları içerisinde de asayişin temini için kent yönetimine bağlı kolluk kuvvetleri teşkil etmişlerdir.

Son on yıllarda dünyada yaşanan modern devletlerin gerektirdiği örgütlenme şekilleri, demokrasinin gelişmesi, temel hak ve özgürlüklerin yaygınlaşması ile refah artışı ise kentlerde güvenliği geleneksel kolluk tedbirlerini aşacak bir sürece dönüştürmüştür. Böylece kentlerde suçun azaltılmasına katkı sağlayacak şekilde kentin sosyal koşullarının iyileştirilmesi, tasarımı, planlaması ve alt yapı eksikliklerin giderilmesi dâhil olmak üzere kent güvenliği anlayışı güvenli kent yaklaşımına evrilmiştir. Güvenli kent yaklaşımı ise, geleneksel kolluk faaliyetleri içerisinde suçun meydana gelmesinden önce, failin suç işlemesine olanak verecek şartları ortadan kaldırmaya yönelik önleyici kolluk işlemleri olarak bilinen tedbirlere daha fazla ağırlık vermektedir. Bu kapsamda kentin tüm idari birimleriyle müşterek olarak kentte güvende hissedilen ve buna göre tasarlanan ve inşa edilen mekânların oluşumuna katkı sağlayan bir yaklaşım güvenli kent yaklaşımının karşılığıdır. Bu sayede sadece suç oranlarının düşürüldüğü bir fiziki bir ortamın tasavvurundan, kentin tüm bölgelerinde ve saatlerinde sakinlerinin güvende hissedilen ve yaşanan bir mekânsal alanlara dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Özellikle BM’nin “Daha Güvenli Şehirler Programı”, AB’nin “Suçu Önleme Amaçlı Tasarım” ile “ISO 22341:2021

Çevresel Tasarım Yoluyla Suçun Önlenmesi Rehberi” ve uygulamaları, İngiltere ve Hollanda başta olmak üzere uygulanan “Güvenli Ev Etiket” uygulamaları güvenli kent yaklaşımı alanında öne çıkan örnekler olmuştur.

Dünya kentlerine benzer olarak Türkiye’de de yaşanabilir modern kentlerinin oluşturulması sürecinde kent ve güvenlik konusu geleneksel kent güvenliği anlayışından güvenli kent yaklaşımına doğru evrilmeye başlandığı ifade edilebilir. Türkiye’de güvenli kent yaklaşımı henüz farkındalık aşamasında olduğu söylenebilir de, uygulanan politikalar ve uygulamalar güvenli kent yaklaşımı açısından önemli düzeydedir. Türkiye’de özellikle kent ve güvenlik alanında yönetim temelinde toplum destekli kolluk çalışmaları, kalkınma planları ile akıllı şehirler strateji eylem planları ve teknoloji tabanlı kent güvenliği uygulamalarının bu alanda başlangıç düzeyinde ilk mevzuat oldukları söylenebilir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar, kendileri ve/veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

The author declare that they do not have a conflict of interest with themselves and/or other third parties and institutions, or if so, how this conflict of interest arose and will be resolved, and author contribution declaration forms are added to the article process files with wet signatures.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA:

- Abella, A., Ortiz-de-Urbina-Criado, M. & De-Pablos- Heredero, C. (2015). Information reuse in smart cities’ Ecosystems. *El profesional de la Información*, 24 (6), 838-844.
- Alacadağlı, E. (2020). Güvenli Kent ve Kent Güvenliği Üzerine Bir İrdeleme. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2), 152-167.
- Akdamar, E. (2017). Akıllı Kent İdealine Ulaşmada Büyük Verinin Rolü. *Kent Akademisi*, 10 (30), 200-215.
- Ataç, E. (2008). Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması: Bursa Örneği. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aslan, M. M. & Bulut, Y. (2019). Akıllı Kent Uygulamalarının Kentsel Güvenlik Açısından Önemi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 13.Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı, 52-60.
- Barbak, A. (2019). Analyzing Security Gaps at Urban Areas: Conceptual Framework for “Urban Security Divide”. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 13.Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Özel Sayısı, 169-179.
- Bektaş, S. (2019). Katılımcı Kent Konseyi Modeli. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 76-91.
- Berkün, S. (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Emek ve Toplum*, 6 (16), 638-663.

- Bilici, Z. & Babahanoğlu, V. (2018). Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9 (2), 124-139.
- Bottero, M., Assumma, V., Caprioli, C., Dell’Ovo, M. b (2021), Decision making in urban development: The application of a hybrid evaluation method for a critical area in the city of Turin (Italy). *Sustainable Cities and Society*, (72), 1-10
- Bülbül, B. (2019). Kamusal Mekânlardan Akıllı Kent Teknolojileri ile Veri Elde Edilmesi ve Kamusalığın Değerlendirilmesi. *Yapı Bilgi Modelleme*, 1 (2), 62-73.
- Chakrabarty, B. K. (2001). Urban Management Concepts, Principles, Techniques and Education, *Cities*, 18 (5), 331–345.
- CPTED Association/Crime Prevention Through Environmental Design Association (2023). *Promoting CPTED Globally & Locally*. <https://www.cpted.net> (erişim tarihi 30.10.2023)
- Çelik, F. (2018). Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Güvenlik. *İdealkent*, 23 (9), 58-94
- Çetin, M. & Çiftçi, Ç. (2019). Literatüre Göre Dünya ve Ülkemizden Örneklerle Akıllı Kent Kavramının İrdelenmesi. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2 (3), 134-143.
- Çözeli, Y. (2013). Kentlerin Güvenliği ve Güvenli Kent Kavramı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Dal, M. & Özdemir, Y. (2020). Dijital Çağda Neden Bir Kent Sürdürülebilir Akıllı Şehir Olmalıdır? *Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi*, 2 (2), 205-215.
- Demir, K. & Çabuk, S. (2010). Türkiye’de Metropolen Kentlerin Nüfus Gelişimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (28), 193-215.
- DPT/Devlet Planlama Teşkilatı (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*. Ankara: Yayın no DPT: 2174
- DPT/Devlet Planlama Teşkilatı (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. Ankara.
- EGM/Emniyet Genel Müdürlüğü (2023a). Toplum Destekli Polislik. <https://www.egm.gov.tr/toplum-destekli-polislik> (erişim tarihi 30.10.2023)
- EGM/Emniyet Genel Müdürlüğü (2023b). *KGYS ve PTS Projesi*. <https://www.egm.gov.tr/bilgiteknolojilerivehaberlesme/kgysvepts> (erişim tarihi 30.10.2023)
- EGM/Emniyet Genel Müdürlüğü (2023c) *Projeler*. <https://www.egm.gov.tr/bilgiteknolojilerivehaberlesme/projeler/> (erişim tarihi 30.10.2023)
- Erbaa Belediyesi (2023). *Yapı Ruhsatı (İnşaat izni) Alınması*. <https://www.erbaa.bel.tr/dosyalar/yapiruhsat.pdf> (erişim tarihi 30.10.2023)
- Erdem, A. (2022). Akıllı Şehirler Gerçekten Akıllı Turizm Destinasyonları mı? *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 5-26
- Erdoğan, G. (2019). Akıllı Kent Göstergeleri ve Stratejileri. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 4 (2), 1-23.
- Erkek, S. (2017). ‘Akıllı Şehircilik’ Anlayışı ve Belediyelerin İnovatif Uygulamaları. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1 (1), 55-72.

- Fawaz, M., Harb, M., Gharbieh, A. (2012). Living Beirut's Security Zones: An Investigation of the Modalities and Practice of Urban Security. *City & Society*, 24 (2), 173-195.
- Fedai, R. & Aydın G. (2020). Yerel Yönetimlerde Reform: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Merkez Yerel İlişkilerinin Seyri. *ÇOMÜ LJAR*, 1 (1), 118-132.
- Gemici, E. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Kamu Güvenliğinin Dinamikleri: Katılım ve Yönetişim. *Kent Akademisi*, (16) (Türkiye Cumhuriyetinin 100. Yılı Özel Sayısı), 1-18.
- Giritli İ., Bilgen P. ve Akgüner T. (2011). *İdare Hukuku*. Der Yayınları.
- GMP/Greater Manchester Police (2023). *Crime Impact Statements*. <https://designforsecurity.org/crime-impact-statements/> (erişim tarihi 15.11.2023)
- Görmez, K. (2004). *Bir Metropol Kent: Ankara*. Ankara: Odak Yayını
- Gözler, K. (2008). *İdare Hukukuna Giriş*. Ekin Basım Yayın Dağıtım
- Gündüzöz, İ. (2016). Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik mi? Güvenli Kent mi? *Türk İdare Dergisi*, (143), 335-368.
- Gürbüz, D. (2015). Türkiye'de Kentleşme Sürecinde Çöküntü Bölgesi ve Suç İlişkisi: Hacıbayram Mahallesi Örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 1-15.
- Güven, A. (2016). Urban, Urbanization and Urban Management Needs. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 4 (1), 21-30.
- Güven, A. (2017). Kentsel Sorunların Çözümünde Kent Yönetimi ve Paydaşlarının Rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 1048-1062.
- Haklı, S. Z. (2018). Kent Güvenliğinde Cemaatleri/Toplulukları Harekete Geçirmek: Komüniteryanizm ve Toplum Destekli Polislik. *İdealkent*, 9 (23), 8-29.
- Hayta, Y. (2021). Akıllı Kent Uygulamalarında Kişisel Verilerin Gizliliği ve Güvenliği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (2), 929-941.
- Ijaz, I., Shah, M.A., Khan, A. & Mansoor, A. (2016). Smart Cities: A Survey on Security Concerns. *(IJACSA) International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 7 (2), 612-625.
- ISO/International Organization for Standardization (2021). *ISO 22341:2021 Security and resilience Protective security Guidelines for crime prevention through environmental design*. <https://www.iso.org/standard/50078.html> (erişim tarihi 30.10.2023)
- İteh (2022). *CEN/TS 14383-2:2022*. <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/a18f1393-9748-416a-a7fb-81dfdd1a40f6/cen-ts-14383-2-2022> (erişim tarihi 30.10.2023)
- Kandt, J. & Batty, M. (2023). Smart cities, big data and urban policy: Towards urban analytics for the long run. *Cities*, (109), 102991-102992.
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (57), 255-281.
- Karasu, M. A. (2012), Kent ve Suç Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve, Cumhuriyet Üniversitesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13 (2), 175-192.

- Kaya, E., Şentürk, H., Daniş, O. & Şimşek, S. (2007). Kent, Kentleşme ve Kent Yönetimi. *Modern Kent Yönetimi-I*. İstanbul: Milsan Basım
- Karaman, Z. T. (2019a). Güvenliği Sağlayıcı İdari Uygulamalar: Etkin Dağ Yönetimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33 (46), 31-53.
- Kaypak, Ş. (2016). Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (33), 35-50.
- Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kemeç, A. & Gül, H. (2021). Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneğinde Akıllı Kent Uygulamaları. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2 (3), 355-382.
- Kılınç, A. (2019). Akıllı Kent: Öğreten Kentlerden Öğrenen Kentlilere. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (3), 1101-1112.
- Koca, T. & Erkan, N.Ç. (2021). Kentsel Güvenliğin Sağlanmasında Tasarım Rehberleri. *Planlama 2022*, 32(1), 162-173.
- Köseoğlu, Ö. & Demirci, Y. (2018). Akıllı Şehirler ve Yerel Sorunların Çözümünde Yenilikçi Teknolojilerin Kullanımı. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 40-57.
- Lacinak, M. & Ristvej, J. (2017). Smart city, Safety and Security. *Procedia Engineering*, (192), 522-527.
- Lai, S. (2023). Thinking about cities, plans, and management. *Journal of Urban Management*, 12 (3), 193-194.
- Laufs, J., Borrion, H. & Bradford B. (2020). Security and the smart city: A systematic review. *Sustainable Cities and Society*, (55), 1-18.
- Light, J. S. (2002). Urban Security from Warfare to Welfare. *International Journal of Urban and Regional Research*, (26.3), 607–613.
- McGill, R. (1998). Urban management in developing countries. *Cities*, 15 (6), 463-471.
- Mecek, M. & Atmaca, Y. (2020). Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 2068-2087.
- Memiş, L. (2017). Akıllı Teknolojiler, Akıllı Kentler ve Belediyelerde Dönüşüm. *Yasama Dergisi*, (36), 66-92.
- Mirghaemi, S. A. (2019). Akıllı Kentler Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği, *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 37-46.
- Oğultürk, M. C. & Şahin, G. (2020). Eleştirel Jeopolitik Çerçevesinde Akıllı Şehirler ve Şehir Jeopolitiği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (23), 417-433.
- OJP/Office of Justice Programs U.S: DEpartment of Justice (2023). *Dutch Police Label Secure Housing a Successful Approach*. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/dutch-police-label-secure-housing-successful-approach> (erişim tarihi 30.10.2023)

- Ökmen, M. & Parlak, B. (2008). Modernleşmeden Küreselleşmeye Türk Kent Yönetimleri: Temel Nitelikler, Sorunlar ve Projeksiyonlar. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008 (2), 199-259.
- Ömürgönülşen, U., Öktem, M.K. & Yüceyılmaz, A. A. (2010). Kentsel Suçla Mücadeleyi Yeniden Düşünmek: Güvenli Bir Kent Yaşamı Sağlama Aracı Olarak Komşuluk Alanı Gözetim Sistemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21 (2), 63-76.
- Öner, Ş. & Çam, B. (2022). Akıllı Kent Vizyonu ve Balıkesir Akıllı Kent Girişimleri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (26), 1154-1187.
- Örselli, E. & Akbay, C. (2019). Teknoloji ve Kent Yaşamında Dönüşüm: Akıllı Kentler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2 (1), 228-241.
- Övgün, B. (2017). Dünden Bugüne, Bugünden Yarına: Kalkınma Ajansları. *Memleket Siyaset Yönetim*, (27), 19-40.
- Özgür, Ö & Uluocak, G.P. (2011). Kentleşme-kentlileşme sürecinde sivil toplum örgütlerinin rolü: Ankara'da bir semt derneği ve gecekondu mahallesi örneğinde bir değerlendirme. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 230-247.
- Öztopcu, A. & Salman, A. (2019). Sürdürülebilir Kalkınmada Akıllı Kentler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (41), 167-188.
- Payam, M. M. (2018). Emniyet, Güvenlik, Kent Emniyeti ve Kent Güvenliği: Kavramsal Bir Analiz. *Avrasya Terim Dergisi*, 6 (1), 15-25.
- Rastyapina, O.A. & Korosteleva, N.V. (2016). Urban Safety Development Methods. *Procedia Engineering* (150), International Conference on Industrial Engineering, ICIE 2016, 2042 – 2048
- Sağlam, S. (2016). City and Urbanization Fact Between 1923-1950 Years in Türkiye. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (53), 257-274.
- Serter, G. (2020). 1923-1960 Arası Süreçte Türkiye'de Cumhuriyet-Muhafazakârlık Geriliminin Mekânsal Yüzü. *Journal of Political Sciences*, 29 (1), 113-141.
- Sezik, M. (2019). Kent Güvenliğinin Sağlanması Bağlamında Mahalle. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 653-671.
- Sookhak, M., Tang, H., He, Y. & Yu, F.R. (2019). Security and Privacy of Smart Cities: A Survey, Research Issues and Challenges. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 21 (2), 1718-1743.
- Sönmez, F. & Baran, M. (2020). Erken Cumhuriyet Dönemi En düstri Yerleşkelerinden Bir Örnek: Sivas Cer Atölyesi (1939). 7. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (13 – 14 Mart 2020 / Ankara)* (içinde: 67-84) (Ed.Arzu Baykara Taşkaya), Ankara: Asos Yayınları.
- Şahin, N. (2018). Ülke Karşılaştırmaları Işığında Türkiye'de Sendika İlişkisinin Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 115-143.
- Şengül, T. (2009). *Kentsel Çelişki ve Siyaset*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tamer, H. Y. (2022). Akıllı Şehirlerde Veri Yönetimi Yaklaşımları. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 519-534.

- TBB/Türkiye Belediyeler Birliği (2023). *Güçlü Kentler Ağı (Strong Cities Network)*. <http://www.yereldiplomasi.gov.tr/aglar/guclu-kentler-agi-strong-cities-network/> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara.
- T.C. ÇŞB/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2019). *2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı*. <https://akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/EylemPlanı.pdf> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- T.C. Hakkâri MEM/Milli Eğitim Müdürlüğü (2022). *'Güvenli Okul Güvenli Gelecek' Toplantısı*. <https://hakkari.meb.gov.tr/www/guvenli-okul-guvenli-gelecek-toplantisi/icerik/1591> (erişim tarihi: 05.12.2023)
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Ankara.
- T.C. Karabük Valiliği (2023). Kent Güvenlik Danışma Kurulu toplantısı Vali Gürel Başkanlığında yapıldı. www.karabuk.gov.tr/kent-guvenlik-danisma-kurulu-toplantisi-vali-gurel-baskanliginda-yapildi (erişim tarihi: 05.12.2023)
- T.C. Tut Kaymakamlığı (2023). *İmar Müdürlüğü İnşaat Ruhsatı*. www.tut.gov.tr/insaat-ruhsati (erişim tarihi: 09.11.2023)
- The CoE/The Council of Europe (1992). *European Urban Charter*. <https://rm.coe.int/168071923d#:~:text=The%20Charter%20is%20guided%20by,health%2C%20cultural%20opportunity%20and%20mobility> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- The CoE/The Council of Europe (2008). *European Urban Charter II*. <https://rm.coe.int/european-urban-charter-ii-manifesto-for-a-new-urbanity/168071a1b5> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- Toprak, K. Z. (2001). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Toprak, K. Z. (2019). Risk Toplumunda Afetlerde Erken Uyarı, Mukavemetli Toplum ve Kamu Yönetiminin İkna Kapasitesi. *BEÜ SBE Dergisi*, 8 (1), 185-212.
- TÜİK (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2022*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685> (erişim tarihi: 30.04.2023)
- Ulubaş Hamurcu, A. (2023). Akıllı Şehirler ve Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*. 2 (4), 70-95.
- UN/United Nation (2023a). *Safer Cities*, Overview. <https://unhabitat.org/programme/safer-cities> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- UN/United Nation (2023b). *Safer Cities programme A Safer and Just City for All*. <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Safer%20Cities%20A%20safer%20and%20just%20city%20for%20all.pdf> (erişim tarihi: 09.11.2023)
- Ün, L. (2022). Kamu Hizmetinde Yeni Konsept: Akıllı Kamu Hizmeti. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 415-440.
- www.efus.eu (2023). *Making urban public spaces safer and more inclusive*. <http://efus.eu/topics/public-spaces/public-spaces-safer-and-more-inclusive/> (erişim tarihi: 10.04.2024)

www.sivildüşün.net (2024). *Sivil Düşün yeni döneminde sendikalar ve kent konseylerini destekliyor*. <https://www.sivildusun.net/sendika-kent-konseyi/> (erişim tarihi: 10.04.2024)

www.uia-initiative.eu (2024). *Urban security*. <https://www.uia-initiative.eu/en/urban-security> (erişim tarihi: 10.04.2024)

Yıldırım, M. (2016). Türkiye’de Kentleşme Sorunlarının Zihni Arka Planı ve Din. *Dergiabant*, 4 (7), 51-75.

Yimsek, F.S. & Yakar, M. (2023). Akıllı Kentlere Genel Bir Bakış. *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi*, 5(1), 49-56.

3194 Sayılı İmar Kanunu (1985). *İmar Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3194.pdf> (erişim tarihi: 09.11.2023)

442 Sayılı Köy Kanunu (1924). Köy Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.442.pdf> (erişim tarihi: 05.12.2023)

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

In recent years, along with the general developments in the world, discussions on urban and urban security have attracted intense attention in Türkiye. In particular, migration from rural to urban areas, the city's unique housing, transportation, infrastructure and environmental problems, the need for people living in cities to adapt to urban social and administrative rules, differentiation in lifestyles and social change factors require different approaches to ensure peace and security in the city. The subject of the study is the determination of an approach to urban security that will be based on the spatial design, planning and construction of the city by utilizing technology as well as law enforcement measures without interfering with fundamental freedoms and rights.

Research Questions:

The main research question of the study is, what is the status of urban security in Türkiye within the framework of urban and security studies in the world?

Literature Review:

Studies on the city and its security in Türkiye have been carried out in a process extending from the Ottoman Empire to the proclamation of the Republic, together with historical and social realities. Theoretical discussions on the city and urban security have developed through traditional security and new urban security approaches with technological infrastructure.

This development in the perception of the city has also led to a change in the phenomenon of city and security. The understanding of "urban security", which is known as law enforcement-based in public order, which envisages preventive measures to prevent crime or the delivery of criminals to the criminal justice system if crime has occurred, has developed and the approach has evolved into the phenomenon of "safe city". In this respect, many different disciplines such as security studies, urban planning, sociology, psychology and public administration have been included in the urban and security literature. In this context, with the concept of safe city, the understanding of a space where residents feel safe in all parts and hours of the city and where the city is managed, designed and built accordingly has been included.

Methodology:

In order to reach the main research question, firstly, the importance of security in the city and city management will be examined, and the concepts of urban security and safe city will be determined. Subsequently, the issue of urban security will be investigated through the city in Türkiye. The study is designed on the basis of qualitative research, domestic and foreign literature is examined, document analysis and descriptive content analysis techniques are used and interpreted.

Results and Conclusions:

The city has emerged as a product of civilization construction, lifestyle and culture created by societies in the history of humanity and has taken shape according to the reflection of modern life. In addition, administrative organizations have been created in order to develop social relations, economic and commercial activities among people in cities and to make life safe and sustainable. In the historical process, while cities provided security at the state scale against external invasion, they also organized law enforcement forces under the city administration to ensure public order within the city borders. In recent decades, the forms of organization required by modern states, the development of democracy, the spread of fundamental rights and freedoms and the increase in welfare have transformed security in cities into a process that will exceed traditional law enforcement measures. Thus, the understanding of urban security, including the improvement of the social conditions of the city, design, planning and elimination of infrastructure deficiencies in order to contribute to the reduction of crime in cities, has evolved into a safe city approach.

The safe city approach emphasizes measures known as preventive law enforcement operations within traditional law enforcement activities. In this context, an approach is envisaged that contributes to the formation of spaces in the city that are designed and constructed jointly with all administrative units of the city. In this way, it is aimed to transform from a physical environment where only crime rates are reduced, to a spatial space where residents feel and live safe in all parts and hours of the city.

In this respect, for the construction of a safe city, it is a priority to be aware of the changes that can be encountered today in the dimensions of city, crime and technology. In particular, changes in crime fighting methods, security threats that the city is exposed to, and awareness of the architectural and design needs of the city are the main issues that determine the safe city approach. In this direction, there have been practices that set an example for the safe city approach adopted in the international arena to date. In particular, the UN's "Safer Cities Program", the EU's "Design for Crime Prevention" and "ISO 22341:2021 Guidelines for Crime Prevention through Environmental Design" and their applications, and the "Safe Home Label" applications implemented mainly in the UK and the Netherlands have been prominent examples in the field of safe city approach.

In the context of Türkiye, the phenomenon of city and urbanization has been experienced with a continuity from the Ottoman Empire to the proclamation of the Republic. In recent decades, as seen in the development plans and national smart cities strategies prepared in Türkiye, there has been a shift towards more technology-based urban design, planning and architecture. This approach has also been reflected in the management and organizational forms related to urban security.

As a matter of fact, in the process of creating liveable modern cities in Türkiye, as in cities around the world, the issue of city and security has started to evolve from the traditional understanding of urban security to the safe city approach. Although it can be said that the safe city approach is still at the awareness stage in Türkiye, the policies and practices implemented are at an important level in terms of the safe city approach. In Türkiye, especially in the field of urban and security, community policing activities on the basis of governance, development plans, smart cities strategy action plans and technology-based urban security practices have emerged as important examples in this field.